

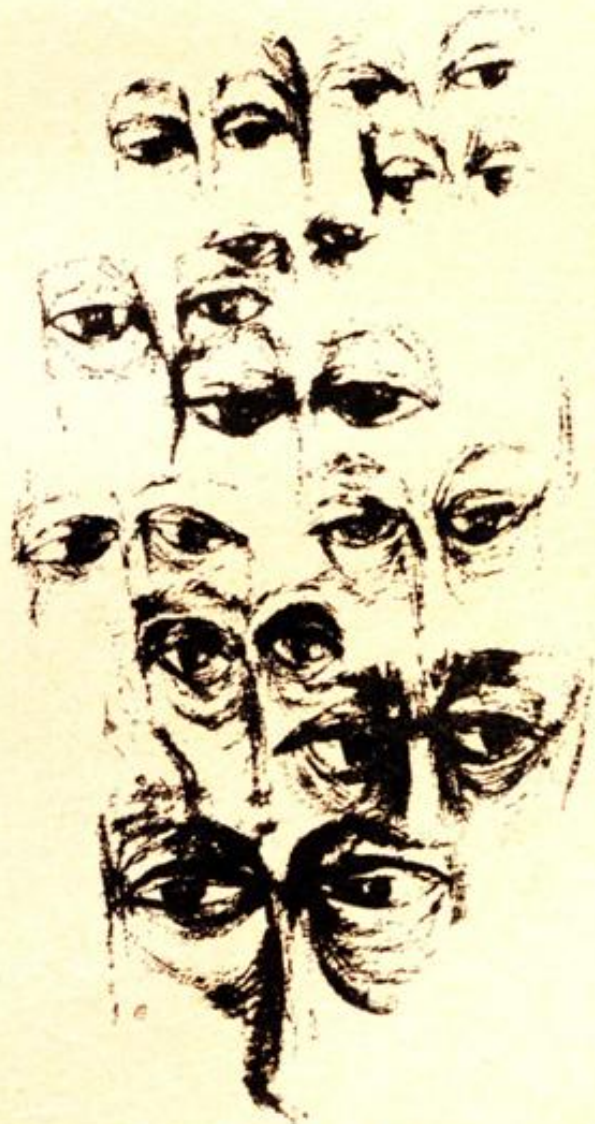
güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

ETEM OLGUNİL
METİN ELOĞLU
HALİL KOCAGÖZ
AYHAN HÜNALP
ÜMİT YAŞAR
Jean Camborde
NUR TÜRETKEN
HASAN KAVRUK
RUŞEN HAKKI
AGAH ÖNEN
TALÂT SAİT HALMAN
SİYAMİ ÖZEL
Dr. SEDAT PINAR
HALİL UYSAL
AVNİ ÖZTÜRE
MEHMET SALİHOĞLU
NİL METEOĞLU
MUZAFFER ARABUL
ABDULLAH N. KARAHAN
BEKİR ALAN
OĞUZ TÜMBAŞ
AYŞE ERSOY
MAHİR ERSİN GERMEÇ
GAYE PETEK
TİRAJE
FİKRET ÜRGÜP

VE
GÜLDESTE

— Şiir eki —

Desen: Suzan Gökçek

güney güney güney güney güney güney

SAYI: 35

AĞUSTOS 1970

250 Kırş.

KİTAPLAR * * DERGİLER

Etem OLGUNİL

FAKİR AŞIKLAR/ Vasco PRATOLINI/ Roman/ Çeviren: Aydın EMEÇ/ E Yayınları/ 1970 - İstanbul./ 512 sayfa, 20 TL.

İlk kez bir romancı olarak duyuyoruz adını yazarın, özellikle gazetecilik alanında ün salmış, Çok devinimli, ayrıntılı bir anlatım gücü var; kent içi bir kaytu çevrede oluşan sosyal, politik, kişisel karmaşanın somut kesitini başarıyla yansıtabiliyor bu yapıtında. Epey önce filme de çekilmiş bu «metin»in bizce önde gelen ilginçliği şu: Corna'da, yani bir kenarmahalle sokağındaki yoksul kalabalık, tümüyle iyikötü, çirkin-güzel, umut-kötümserlik, kardeş-düşman karışıklıklarını doğalcasına yaşarken, «bilinçli ya da bilinçsizce-İNSAN'ın soylu, tutarlı, güçlü yönünün hep ağırbaşabileceğini de belirliyorlar. V. Pratolini'nin ustalığı, sanatçı hamuru da bu anlatım becerikliliğinde zaten.

AKDENİZ/ Cengiz BEKTAS/ Şiirler/ Dost Yayınları/ 1970, Ankara/ 50 sayfa, 4 TL.

Öbür uğraşı mimarlık sanatçının; T.D.K.nun ödülünü, «Mimarlıkta Eleştiri» adlı denemesiyle 1967 yılında kazandı da «Öbür uğraşı»na saygısını, sevgisini kanıtıyor. AKDENİZ ilk şiir betiği. Buna karşın, tüm bir kişiliği yansıtan, sürçmeyen, oyunsuz, us'a seslenici, yalın duyarlılıkla yüklü 21 ilginç şiirle çıkıyor okurun karşısına, haklı bir güvenle. Kimi kez Necatigil'i anımsatan bir tutamağı benimsiyorsa da, çarçabuk sekiyor o etkiden, BEKTAS'ca sesine, bildirisine kavuşuyor.

ÖLÜMÜN ADI/ Ladislav MNACKO/ Roman/ Çeviren: Leyla RAGIP/ E Yayınları/ 1970, İstanbul./ 400 sayfa, 15 TL.

L. Mnacko'nun, bu genç Çekoslovakya yazarının adını da ilk kez duyuyoruz. Ama, romanı okuyunca öbür yapıtlarının dilimize çarçabuk kazandırılmasını özleyerek, Tipik bir roman örgüsü içinde anlatılan olaylar, ilişkiler II. Dünya Savaşı'ndaki Çek'lerin çok değişken, çok puslu durumlarını, giderek dirençlerini, huzurluklarını, sevelerini, dayanışma-

larındaki insancalığı, hayımlıkları şaşılacak bir dengede özetliyor, ara-sıra gereksiz uzatmalara düşse de... Remarque' vâri bir savaş, barış romanı değil bu; hemen hemen hiç yecrum ve yargı yok; ne ki bir yazarı «sanatçı katına» erdirebilecek herşey var!

KARADA BALIK/ Rıza APAK/ Şiirler/ ESD Yayınları. 1970, İzmir/ 60 sayfa, 3 TL.

APAK, «ara sıra kimiz dergilerde gözükmesini önemsemesek» sürekliliği olarak 1937'den buyana Varlık dergisinde yayımlıyor şiirlerini. Verimli bir ozan o'masına karşın ilk betiğini 1960'da çıkardı: Dünya Haberleri, 6 yıl sonra da aynı çizginin ürünü, dar ama yoğun bir betik: Batı Yakası. Şu sanatırcunusında, toplumsal keşmekeşde kabuğuna çekilmiş, yeteneğini zorlamamış, yapay çıkışlara sırtı dönük, kocamadan olgunluğunu sürdürdürebilen, uslu, dengeli kalabilmiş bir sanatçısı, ortahallî bir ozan Apak. Son betiğinde ki, üçe bölünmüş 27 şiiri de, şu 33 yıllık şiir tutkusunun bir bakıma özeti. Yalnızca, ozanı tanımlarken şöyle deyişmiş arka kapağın bir yerinde:

«Şiirde bir sınıflamaya girişmeden, herhangi bir şartlanmaya düşmeden yazan Rıza Apak'ın şiirlerinde toplumun -bireyin, duygunun- düşünce-nin, uyumlu bir birleşim içinde, şiirselliğini yitirmeden okura verdiğini görüyoruz.» Çok soyut, havada bir tanıtım bu. Hem sınıflamaya girişmiyeceksin, hem çağsal koşullara uzak duracaksın, hem de toplumu, bireyi, duyguyu, düşünceyi olumlula bitştirip şiirliyeceksin... Olur mu olur! Türkiye bura.

BENDEN SELAM SÖYLE ANADOLU'YA/ Dido SOTIRIYU/ Çeviren: Atilla TOKATLI/ Roman/ Sander Yayınları/ 1970, İstanbul./ 250 sayfa; 12,5 TL.

Bn, Sotiriyu, çağdaş yunan yazarlarından; ne ki bu güçlü sanatçıyı şimdiyedeğin tanıyamamıştık. Oysa «soven»lik taslamadan, I. Dünya Savaşı'nın doğal gelişimini, Türk-Yunan çatışmasının, gayri Türkleşmiş bir rum'un acılı serüveni olarak ele alışındaki «epik» hava, Manolj Aksiyotis' in tüm savaş nedenleri ötesindeki insanca çarpışları bu çok ilginç romanı okurken hiç-

bir tedirginlik uyandırmaz nitelikte. Sanatçının öncelikle-gazeteci oluşunun bu yön tutmazlıkta da epey payı var elbet. Romanın ön kişisi Manoli, Türk uyruklu bir yeniyetme; osmanlı ordusunun «amele taburu»ndan, Dayanamayıp kaçıyor. Bu kez de yunanlılar kapıp sürüyorlar cepheye! Savaşın, kandökmeden tiksinen bir soy kişinin bu çetrefil zorlanmalardaki şaşkınlığını, sağındığı yaşamak tutkusunu hiç yapmacıksız öykülüyor yazar. Ve de 1962'de yazdığı Ölüler Bekler'in yine bölüesine, Atilla Tokatlı'nın çeviri gücüyle türkçeye kazandırılmasını bekliyoruz.

YANARTAS/ Mehmet Seyda/ Roman/ Ararat Yayınları/ Ist. 1970

En verimli yazarlarımızdan biri de SEYDA; hemen hemen her ay bir yapıtı değişik yayınevlerince yayınlıyor. Bu verimlilik geçmiş yılların çıdanlı bir birikimi mi? yoksa yazarın olağanüstü bir hızlı çalışma ürünleri mi? Çokça yazan sanatçılarımız kınamır nedense; ille de bir «kusur» kulpu takarlar verimliliğine. Bizce SEYDA, tüm bu satışmaların ötesinde kalabilen bir çalışkan ama çok titiz bir sanatçısı. Daha beri yapıtlarını sözkonusu etmiştik, şimdi de son yapıtlarından YANARTAS' ı analiz. Yanartas dediği bildiğimiz kökkömürün kalbur üstü serüveni. Yazar, o yörede -Zonguldak'ta- biboy yaşarken, izlenimlerini de konuşmuş dağarcığına; şimdi o ham anıları ustaca bir sanatsal pota' ya döküyor, ta 1828 yılının bulucusu UZUNMEMET'in acılı gidişatını, bir kahve peykesinde güme gidişini; şimdiyedeğin uzanan o kanlı-karanlık yaşam öyküsünde daha da kınların harcandığını somut, ama «acıbasız» bir sanatsal çizgide yansıttıyor. Öyküsel yönü ağır basan bir anlatım değil bu, bir gazeteğe yarışır abartılmalı olaylar yığını da değil: salt Mehmet SEYDA'ya özgü bir toplumsal oluşumun tarihsel gelişim gerçeğini çok kınımlı, çok duyarlılıkla belirleyen bir belge-yapıt. Günümüz, ülkemiz sorunlarına eğil her kişinin okuyup seveceği...

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE BANKASI

hizmetinizdedir

Umanı Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CAMİ HESAPLAR • HAVALE • TİCARİ SESETLER • KREDİ MUKTEPLARI
• KEFALET MUKTEPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALAT AKREDİTİFLERİ • KİRALIK KASALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ YARDIR

Güney: 75-5

Cenaze Çelenkleri Kaça?

Metin ELOGLU

Orhan Kemal
— Desen: M. Eloglu

Orhan Kemâl gibi çok değerli, çok bizden bir soylu, devrimci sanatçının yitikliği doğal ve yoğun ilgi, sevgi, saygı bildirilerine neden oldu. Kıvanç duymamak elde değil, gerçek bir sanatçının anısı önünde bu eğilişden. Orhan Veli'nin, Cahit Sıtkı'nın, Ziya Osman'ın, Sait Faik'in, Asaf Hâlet'in ölümlerinden sonra da epey söz edenler olmuştu ya, Orhan Kemâl'inindeki birikim tümünü bastırmıştır. Bunun nedenlerini iki açıdan özetlemek de olası: a— Orhan Kemâl ilerici, halkçı, çok verimli, üstelik çok çile çekmiş bir yazardı; bu «tip» bir sanatçıya, vaşarken pek «sahip» çıkılmasa da, yitikliğin ardından bişeyler söylemek bir ödev sayılıyordu merhabacıları için bile.. b— Dostları, yakınları tüm içtenlikleriyle o'nu ye-

niden ve anlarmca değerleme çabasıydılar; bu tutumlarıyla da birbirine «vefa» borcu ödediler, giderek, suyuna tirit lâfazan anıcılara çataraktan... Oysa tüm bu ilgi keşmekeşinin, bolluğunun ana özelliği şurdaydı: Gayri ülkemizde «solcu» yazarları övmek, ardından ağıtlar yazmak suç olmaktan çıkmıştı epeydir. Namussuz, bilisiz, saygısız gericilerce «Vatan haini» yaftası vakıştırılan Nâzım Hikmet için bile, dileyen, sereserpe övgülerde bulunabiliyordu gayrı! İşte, Orhan Kemâl'in peşinden koşan olumlu ilgilerin bamteli de buracıkta.. Tavsamamasını dileyelim şimdilik.

Ancak, usa takılan bir soru da hemeninden sökün ediveriyor: Orhan Kemâl, alabildiğine nankör, sömürücü, vadsıyacı bir toplumda.

yazın ortamında salt kişisel boğuşma gücü, yeteneğiyle sürdürebilmişti sanatçılığının onurunu, savaşını, bildirisini. Yaşamının bu kökeni açık-seçik yansımaktadır yapıtlarında. Ve de bu yığıtçe tutumunun, inadının, isteminin noktası pırlıdır. Evei, öyle; hiçbir rezilin gücü yetmeyecektir onu karartmaya, yıllar, kuşaklar boyu. Az önceki «ancak»ımıza dönelim: Orhan Kemâl «tek» midir bu güzelim sertüvenin somut gidişatında? Onun gençlik yıllarında çektiklerini, alkışlanası direncini günümüzde yaşayanlar tek-tük müdür acaba? Çoğu bildiklerimiz de olsa, ad saymıyalım. Pekki, onların ardından da ağıt yazmak için mi bekliyeceğiz? Pek mi kuytular da o ozanlar öykücüler; bomboşluğa bakıp duruyoruz? Ya da tümünün 40'a yakın yapıtı mı vermesi bekleniyor ille? Ya da yörelerinde bir dost, aşna bolluğu mu gerekiyor? Bugün, en azından 10-15 gerçek sanatçı sayılabilir ki, kimi Orhan Kemâl'ce, salt kalemiyle gecinebilmek amacında, direnişindedir, kimi de ya küçümencik bir «memuriyet»e, «tezgâh»a sığınmak zorunda kalmıştır çoluk-çocuğuyla...

Diyeceğim, yitmiş bir değerın ardından hayıflanmak, soyut-somut çelmeleri sayıp dökmek kolay; zor olan, henüz gözünü değerlerin boşuna çıkamazlarına, sendelemelerine dostça, insanca, sanatseverce, uygunca eğilebilmek, onların şu kimkime curcunada harcanmalarını kısıtlamak; yeni ve de birçok Orhan Kemâl olayını önleyebilmek için gereğince yırtınmak.. Yoksa, acılı, puslu, yakınmalı epey özel sayı çıkarır «sanat» dergilerimiz!

Ölümünden önce niye sık sık anılmıyordu Orhan Kemâl'in yaşam-sanat gerçeği?

AKAN YONTU

Dizgesi insanlığın; bir soluk, kırm çiçeği
Sayrı dışlardan içe serin saydamı sunun...
Bilsek gökselliğiyle bir kahba dökmeyi!

Dayanmış en patlar yerinden dağılgan sevgiyi
Çıplak atomlarında yatar görkeniyle pusunun
Tutmuş da ince ayrıntısından ölümlü özdeği...

İğneli beşikler üstünde yatan o güzelliği
Yay doğa düzeninden göz yaşlı buğusunun
En çekkin alanına kor kor olmuş çeliği!

Yanılmaz evrensel yasa, diyelim sonsuzda iyi,
En göksel maviliği içermesi bir usun;
Hani kalıplanması, bu bitmez erimeyi?

Taşır almyazısı çağlardır bu gölgeyi
Yaraşır güzelliğe tam yerinde vurulsun,
İster... Ateş ırmağa, karışsın zincirleri...

En kolay öğrenmek haksız barışla çözmeyi
Belki de yalnız ozan orduları olmalı her ulusun
Bırleşip akan yontuyu bir güzelliğe dökmeli!

Halil KOCAGÖZ

MERHUM ORHAN KEMAL ADINA

ÜMIT YAŞAR OĞUZCAN'a

GEREKEN ZORUNLU BİR CEVAP

GÜNEY'in Orhan Kemal'in anısına ayrılan 34'üncü sayısındaki arkadaşımı Ümit Yaşar Oğuzcan'ın sorumsuzluk dışı çalakalem, düşünmeden yazılmış üç beş satırını ve bunları yayınlamaması gerektiği halde yayımlayan Atıf Özbilen kardeşimi; sanatını, efendiliğini, alçakgönüllüğünü daima bir «Ağabey» olarak saydığım merhum Orhan Kemal'e karşı saygısızlık yapmış sayıyor ve burada onun çocukları ile eşi Nuriye Hanım adına cevap vermediği, kaçınılmaz bir vicdan borcu sayıyorum.

Güney'in geçen sayısını görüp okuyamayanların bulunacağı gözönüne alarak, burada Ümit'in yazısı ile ilgili bir küçük özet yapıyorum:

«Orhan Kemal İstanbul Lokantasında istakoz ile rakı içerken, masasına buyur ettiklerinin hesabını da ödüyor. Bunun

için 500 liralık boz duruyor. Aralarında bulunan Ümit Yaşar'a da evli bir kadını sevdiğinden bahsediyor. Sonuç, Orhan Kemal sefalet çekmemiş, sefalet içinde ölmemiş. Böyle yazanlar, böyle söyleyenler yalan ve yanlış söyler imiş.»

Hâhi Ümit'çığım! Yirmi küsur yıllık arkadaşım, sanatını daima sevdiğim kardeşim! En küçük bir art düşüncem olmadan, seninle bugüne dek en küçük bir kırgınlığımız olmadan, yaptığın hataya, kirdiğin pota ve de bir ailenin aralarından ayrılan «Reis»lerine karşı büyük kıtılmalarına sebep olabilecek satırların için nasıl bir «Tevîl» zemini hazırlamamız gerek? Düşün gayri...

Ben, emoritten dolayı rahatsız olduğu halde Orhan Kemal'in birgün taksiye bindiğini görmedim. Çağaloğlu'nda geçiken Basınköy otobüsünü beklemeden

GEREKİLİ BİR AÇIKLAMA

Başta mektubunu okuduğunuz dostum Ayhan Hünalp olmak üzere, bazı okuyucularımız merhum arkadaşım Orhan Kemal'le ilgili küçük yazımı yanlış yorumladılar. Bu bakımdan bir açıklama yapmayı gerekli buldum.

— Öncelikle şunu belirtmeliyim; Orhan Kemal, sanat değerinin yanı sıra bir ç-üstün meziyetleri de olan bir insandı. Ölümünden sonra, onun için yazılan yazılarda ve yapılan konuşmalarda özellikle sefalet çektiğinden ve sefalet içinde öldüğünden söz edilmesi bence gereksizdir. Çünkü memleketimizde sefalet çekmek değil, sanatçı olup da sefalet çekmemek bir olağanüstülüktür. Orhan Kemal sefalet çekti de; örneğin Orhan Veli çekmedi mi? Muzaffer Buyrukçu çekmedi mi? A y h a n Hünalp çekmedi mi Ben çekmedim mi ve yine çekmiyeyim? Öyleyse; Orhan Kemal'in birinci özelliği neden sefalet çekmesi olsun? Orhan Kemal'in de hepimiz gibi sefalet çektiği doğrudur. Fakat o hiç bir zaman bunu belli etmemiş, sefaleti bir övünme ya da yakınma konusu hâline getirmemiştir. Dostum Ayhan Hünalp'in benim yazımdan «Orhan Kemal sefalet çekmemiş, sefalet içinde ölmemiş. Böyle yazanlar, böyle söyleyenler yalan ve yanlış söyler imiş.» sonucunu çıkarması gereksiz bir yakıştırma olmuştur.

— Yazımda adlarını açıklamamıştım. Şimdi açıklayayım. İstanbul Lokantasın-

da Orhan Kemal'in yurtdışı gezisine çıkmasından bir kaç gün önce oturup birlikte yemek yediğimiz dostlarımız bu günkü Meserret Oteli ve Pastanesinin, eski Meserret Kırcaathanesinin sahipleri Rıza Vaner ve Şükrü Vaner kardeşlerdi. Rahmetli dostum Orhan Kemal'in o gün iki saate yakın aşktan ve aşkıdan bahsettiğini onlar da şahididirler. Elbette Orhan Kemal'in eşine büyük saygımız vardır. Ama bizim onun aşk derecesinde nitelendirdiği tutkusuna da saygımız vardır. Söz gelimi bir kaç kelleyle buna değinmem; ne Orhan Kemal'i küçültür, ne muhterem eşini, ne sevdiği kadını ne de beni...

— O gün Orhan Kemal'in istakoz yediği de doğrudur. Bunu görmekten sevdiğim için yazdım. Ölümünden önce onun hakkı olan şeylerin pek azını da olsa bileğinin ve sanatının gücüyle elde ettiğini görmekten mutluluk duyduğum için yazdım.

Dostum Ayhan Hünalp boşuna telaş etmiş, boşuna üzülmüş. Orhan Kemal'in dostluk çizgiğimizdeki yer i onunkinden aşağı değil.

Son olarak şunu da belirtiyim «Ve de ağıtlarımızı ayıkken yazmalıyız.» sözünü Ayhan Hünalp'a yakıştırmadım. «Sen bunu ayıkken yazmamışsın galiba» demeğe de dilim ve gönlüm elvermiyor.

ÜMIT YAŞAR

GİDEN BİR ÖMRE GAZEL

— Dostum Şükrü Vaner'e giderayak sevgilerle —

Zamanlar iyî kötü yaşanır gider
Sanma bu yol sonsuza uzanır gider

Anahtar açmaz olur bir gün kilidi
Ne kalmışsa içinde paslanır gider

Kişi çıktığı yerden düşer ansızın
Bir salıncak boşlukta sallanır gider

Bir gün anlar her şeyin boş olduğunu
İnsan insanlığından utanır gider

Çöker omuzlarına birden gökyüzü
Ne bulmuşsa hepsinden usanır gider

Dönülmez bir yerinde yaşantısının
Her insan bir rüyadan uyanır gider

Bir gün gelir ümitler solar çaresiz
Sevenler, sevilenler aldanır gider,

Anlarınız her gerçeği son dakikada
Bir hançer bağrımıza saplanır gider.

ÜMIT YAŞAR

İmanı gevrerdi. Ömrünce hakedilmeden kazantımlarla istakoz yiyerek içenlere savaş açmış bir sanatçının, belki de bir defa ve son defa anasının aksütü gibi helâlinden kazandığı ile istakoz yemesini niçin onun bütün hayatına teşmil ettin? Belki size karşı bir jest yapmak istedi. Belki yazıparalarının üstüne oturan mihşacıtı bir editörden kazara aldığı üçbeş kuruşu 20 liralık bir istakozla küçümsemek istedi. Bunları da geçelim bir kalemde. Onun, ömrünce ne çektiğini, çoluğundan çocuğundan ayrı herhangisi bir istakozun gırtlığından geçip geçmeyeceğini yakından tanıyanlar bilir. Ancak, evli bir kadını sevdiğini açıklaman çok gereksizdi. Seni o anda kendisine çok yakın bularak böyle birşeyden bahsedebilir. Fakat bunu okuyan çocukları ile torunlarının şimdi Orhan Kemal'e olan sevgi ve saygıları mı artacak? Hele perişan olan eşi, senin de, benim de «Yenge»ş sayılan ve bütün mutluluğunu onun yanında bulduğunu, şimdi dünyasının yıkıldığını söyleyen kadın acaba ne hale girer? Bunu, en güzel mısralarını Türk müziğine hediye eden bir iyi ve cömert şair olarak senin, tahtaya en güzel motifleri bir Mevlevî sabrı ile işleyen Atıf Beyin anlayıp duymamasını imkânsız sayıyor, buna rağmen de o küçük anılarını gereksiz buluyorum. Ölüler adına konuşurken, ben de dahil, bilhassa sen ve hepimiz çok düşünceli, çok saygılı olmalıyız. Ve de ağıtlarımızı daima ayıkken yazmalıyız. Sarhoşluk hiç şüphesiz bir büyük düştür, Ne var ki, ölümler düşmüştür...

Hasret ve sevgilerimle... Bu konu ile ilgili mufassal görüşüm Türk Dili Dergisi'nin Temmuz-1970 tarihli 226. sayısında çıkmıştır. Mektubunu bekler, her ikinizin de gözlerinden öperim...

ACUNSAL YAZIN VE ÇEVİRİ SORUNU

Jean CAMBORDE

Çeviri sorunu, Goethe'nin 1827 yılında, Kunst und Altertum dergisinde yayımlanan bir yazısında ortaya attığı WELT-LITERATUR deyiminden sonra, acun yazını kurcalayanlarca sık sık sözkonusu edilir noldu. Öte yandan da, sözcüğün en uç anlamıyla «cosmopolitisme», yani tüm uygarlık evreninin düşün akımlarına ilgi duyabilmek isteğine yash yorumlar çıkageldi. Rönesans'dan beri — özellikle — Rabelais ve Montaigne'in sürdürdükleri bu akım XVII. yüzyılda, siyasal nedenlerle tavsadı epey. Nedir ki, öte yüzyılda yeniden körüklendi kimi düşünür ve sanatçılarla: Leibnitz, Madame de Staël, Stendhal, Gobineau, vb.

Yazık ki, bu çabalar da, gereğince serpilip gelişemedi, düzlek bir alanın süsü olarak cançekişti yıllarca. Giderek, bambaşka amaçlara sapma yeteneğine, işlevine büründü. O yıllarda peşpeşe kurulan destekleyici, yayıcı «birlik»ler de, gündelik esinlenmelerin peşsıra etkinliklerini yitirdiler. Bu yozlaşmanın kök nedenleri şöyle sıralanabilir: Önemli olan, gündeş sorunların evrenselleşebilmesi için en sivri konular tutumlar öncelikle yansıtılmalı; çoğunluğa seslenebilmek için nesnel düşün, sanat verilerine ön-hak tanınmalı; ve de bunlar çarçabuk öbür dille-re çevrilip en olumlu sonuçlar alınabilmeli. Evet, sonuç: Bir alay kof çıkışlar, işgüzarca, ukalâca us-sunuculuk! Yattı yani o güzelim filiz Erasmus'un, Pic de Miradole'un korkusuz düşleri.

Bu tür bir değişim tutkusu olsa olsa şu açıdan anlam kazanabilirdi: Tecimsel kaygı! Oysa, bu inancın en belirgin suçu da, gerek sanatın, gerekse bilimin ana ilkeleriyle bağdaşamaz bir yöntemi yeğlemesi, abartılı sunulara yeltenmesidir. Yaraticılık erdeminin hiçe sayılarak, kaskatı, «standards» bir panayır kulesinde boşuna nöbet beklenmesidir. Örnek mi? İşte: Amerikan romancısı John Dos Passos'un 42 d'Parallel'inde yayımladığı, bir gazete yazısından azöte

değer taşımayan NEWSREEL gibisine, gerçekleri bölük-pörçükletiren yazıçıklar...

Her ülkenin ve toplumun dili, düşünce yordamı, gelenek-sci değerlendirmeleri, kişisel aydınlıkları nasıl yadsınabilir? Gerçi, bu saydığımız özelliklerin dış acunla alış-verişleri olacaktır elbette; giderek kimi bitişmeler de zorunlaşacaktır. Diyelim André GIDE, Maurice BARRES'in «Les Déracinés»'inde savunduğu savlara karşı çıkan ünlü tartışmada; bir çiçekçilik betiğinden aldığı bitkisel olgularla ilgili kimi tanımları da kanıtları arasında sözkonusu edişiyse ilginçtir o kez, Biz de bu yöntemi ben'isiyerek düşünürsek, kuşkusuz şunları diyebiliriz: Yazın alanında yerli ürünler ışsızlıktan solduğu, doğal güçlerini yitirdiğinde, o alana tezce yeni tohumlar ekilmesi, yaşamsal bir ırk kışıması (tesalüp) -umulur ki - daha verimli sonuçlar sağlar. Yine de, tohumun serpileceği toprağın özelliklerini incelemek zorundayız. Ancak o gözlem ve işlemlerden sonra, - az önce eleştirdiğimiz, kınadığımız - düzlek «cosmopolitisme» yerine ön amacı kişi -yüceltici bir kaynak niteliğinde, değerli insan-cılık açısından yadsınamaz bir akımı, yani «humanist cosmopolitisme»i önermek gerekir.

Çeviri sorununu şu 3 bölümde incelemek olanağımız var: a- Dinsel amaçların buyruğundakiler ki, örnek olarak, yahudi hahamlarının Esfar-ı Hamse'sinin, Kutsal Betik'in, Luther'in, Calvin'in yapıtlarının çevirilerini gösterebiliriz ... b- Bu bölüme «insancıl ekinin yaygınlaşması» dönemi de denebilir ki tüm eski Yunan ve Lâtin ozanlarının, yazarlarının, düşünürlerinin yapıtlarını, bildirilerini kapsar. c- Burda da, «çağdaş, yenilç çeviriler» belirleniyor. Sanırım ki, acunsal yazın sorunu bakımından, bu son bölüm, üzerinde titizlikle, güvenle uzun uzun durulmayı gerektirir. Ülkeden ülkeye, toplumdun topluma, kişiden kişiye aktarılacak en olumlu, yararlı, uyarıcı yazınsal, sa-

Desen: Hasan Kavrak

UYDURUK

Aykırı ve apayıp bir şiiirdir senin süzgecin
Ve düze indirilmiş bir köy yanığı-
Unutup horozu kalkık bir tabancayı
Şimdi gitsen ardınısıra yüzlerce güvercin.

bilinmez balık adlarını bilen
kuş uçuşlarını anlamlayan
kim varsa gelip bulsunlar seni
bir mağaranın ağzından
büngüldeyen sular gibi.

Çırpıştırılmış bir aşk da olsa
Üzünçtür içimizde

Çünkü onlar bir meşeliği boydan boya
İndirirlerken güzü
Bir oyuğu güzelleyen saksığanı
Bir imbiği
Bir hortumu ve hortumun boğumlarını
Düşünmekten acemi
Bir oğlan saflığına düşerler
Ki
Hiç eksilmez yüzlerinden ergenlikleri.

Kıyısına inilen bir çocuğu düşün
Bir yadırgamayı
Ve hep sarı çiçekler kusan
Ölü doğayı

Ve bir güz pörsüğü gibi geçsin içinden
Dingili zivtil o eski kağıt.

Ruşen HAKKI

natsal, düşünsel güç; az önce özetlediğimiz çeviri dönemlerinin bir toplamı, özümleşiştir bu son konanın varlığı. Diyelim Türk ozanlarının günümüzdeki kesin yerini değerincede anlayabilmemiz için, ilk bölüme giren Kur'an âyetlerinin, dincil öbür yapıtların çevirilerini eldelemek zorundayız. Aynı nen, öbür ulusların çağdaş özelliklerini kavrayabilmemiz için de geçerlidir elbet.

Çoğaltılması kolay olan bu örnekler de kanıtlıyor ki, şu

üç belirgin aşamadan geçerek bir çok yönlü, ama yüzde yüz insancıl bitişikliğe erebildik. Zorluk da bu mutlu olgunun gelişiminin sağlamakta zaten. Bu arada şu apaçık gerçeği de yineliyelim: Eski ama soylu yapıtların çevirilerini, en yenileriyle birlikte sunarsak; gündeş ve acunsal yazının anlamı, önemi, bildirisi, değeri, varoluş nedeni daha da ışır. Ve daha bir «ortaklaşa, e'ele» utkusu doğar, pekişir.

Kısaltarak Çeviren:
Nur TÜRETKEN

...ve KADINLAR

Ağah ÖNEN

IRAK'ta kılık karşıtlığı daha sert ve keskindir. Sokakta tek parçalı kara çarşafı tepesinden topuğuna dek sarılı yoksul kadınlar, çok kez yanlarında eski yırtık entarileriyle tin tin koşup duran kız ve oğlan çocuklarıyla birlikte geçip giderler. Başlarına oturttukları bir zembil ya da bohçada yiyecek ve benzeri şeyleri ustalıkla taşıyarak geçen bu kadıncıklar, yan sokaklar kadar ana caddelerde de sık sık raslanan bir sembol gibidir. Tutsaklığın ve yoksulluğun sembolü.

Irak'ta kadınların çoğunun yüzü açıktır. Örtündükleri çarşaf yoksulun fakirliğini, hali vakti yerinde olanın zenginliğini örtmeye yarar gibidir. Siyah peçe, pek azınlıkta kalan bağınaz bir zümrenin kadınlarında sürüp gitmekteyse de siyah çarşaf çevrenin ekonomik ve iklim koşullarının zorladığı bir giyim geleneği olarak yaşamaktadır.

Hristiyan azınlıktan Ermeni ve Süryani kadınlar, giyimleriyle batılı son modayı izlerler. Batılı giyim, çoğunluğu üniversiteli kızların teşkil ettiği Irak kadınının, kıralığın devrilmesinden sonra, geniş ölçüde kazandığı özgürlüğün bir işareti olarak hızla gelişmektedir. Gelecek kuşakların, her alanda olduğu gibi giyimde de önderliğini yapan üniversiteli kızlar, mini eteği en tabii ölçüler içinde giyinmektedirler. Yine de, bağınaz çevrelerin etkisiyle olacak, mini etek salgınının ilk yıllarında Irak polisinin, bacakların diz boyundan yukarısını boyamak gibi tedbirlerle önlemeye çalıştığı söylenir. Herhalde me'daya alışılmış olacak ki, böyle bir yakışsız işleme hiçbir yerde raslanmadım.

Otobüs duraklarında etek — buluzlu arkadaşlarının yanı sıra uzunun kara çarşafını başına takmış üniversiteli kızlar azımsanmayacak derecede de, çarşaf altı giyimleriyle ötekilerden farklıdır. Üniversitenin kapısından içeri girdikleri anda çarşafı başlarından atıp uygarlık kafilesine katılırlar.

Gerçi bir giyim olmakla birlikte çarşaf, gizlenme ya da örtünme aracı olmaktan çok, altındaki mini eteği, frapan renkli elbiseyi daha ilginç bir hale koyan bir giysi niteliği kazanmaktadır. Aşırı bağınaz ailelerin kızlarından, diz kapısından bir karış aşağıda, kolları ve elleri bile göstermiyecek derecede uzun mantolarla

ve başları yalnızca yüzlerini açıktaki bırakan birer eşarpla örtürek üniversiteye giden kızlara da raslanır. «Müslüman Kardeşler Üyesi» kadınların da aynı kılıkla kendilerini belli ettikleri söylenir.

Bazı resmi dairelerde çarşafı memur hanımların da, çarşafı birtakım üniversiteli kızlar gibi, sadece sokakta geleneksel bir örtünme aracı olarak giyindikleri anlaşıyor.

Kadın elbiselerinin çokluk erkek terzilerce dikildiği Irak'ta ve özellikle Bağdat'ta, tıpkı bizdeki gibi, Londra'dan, Roma'dan, Paris'ten giyinenler olduğu halde, son modayı izlemelerine rağmen, sokaktaki kadının genellikle zevkli giyindiği söylenemez. Renk seçiminde ve kendine yakıştırmada genel bir rükuşlük dikkati çeker. Kadınların kendilerini göstermelerine fırsat verecek yaygın bir gece hayatı olmadığı için; sinemaya, komşu ve ahbab ziyaretlerine bile baloya gidencesine süslenip giden kadınlar çoğunluktadır. Danslı eğlencelerin hemen hemen yok denecek derecede olduğu Irak'ta bir konsere bile baloya gidencesine süslenerek gitmek yadırganmaz.

Erkeklerin pijama ile, rob dö şambr ile kahveye çıktığı, otobüse binip gezdiği Bağdat'ta, kadınların, gecelik kıyafetlerinin üstüne tek parçalı kara çarşafı atıp alışverişe çıktıklarını her zaman görebilirsiniz.

Mini etekle kara çarşafın, ojeli tırnakla çatlak tabanlı ayakların yanyana kaynaşmış gittiği Irak'ta kadın, henüz toplumdaki sosyal yerini bulmuş sayılamaz. Üniversitelerin kızlarla dolup taşmasına, sokaklarında tek tük «komando genç kızlar»ın boy göstermesine rağmen, Irak kadını henüz öze ve tabana inen bir uygarlık düzeyi kazanamamıştır.

Sıradaki yazı: SATICILAR

BİR'ler

TALÂT SAİT HALMAN

Gül, yaşamak rengi değil, ancak ölüm gölgesidir.

* Ya kırbaçtan düşer her taç, ya açlardan.

* Ecelim özlemidir toprağa deprem getiren.

* Hep ayındır ve hep değişir en sevinçli ev.

* Yitirmedikçe bulunmaz, yiter buldukça.

* Her gözyaşı bambaşka ve her kahkaha aynı.

* Tedirgindir ve kırgındır güvercinsiz kalan cami.

* Yeşil, nefret eder kendinden, ölmektir tek arzusu.

* Esmem kadının düşleri ancak sarışındır.

* Kör kuyudur toprağı en çok kanatan.

* Güneş — Tanrı sevmez kızılık, karanlık...

mezopotamya

çivi yazılarında heceliyorum
adını senin ninovalı aşkıma çağırma yansıyan güzeli
milât öncesi tutkunluğum gülüyorsun taş heykellerde
elinde bir buğday başağı bir nehre eğimli bakışlarınla

çok etkileyici bir tapınak senin
mezopotamyalı saçların saydam ve duru hükmediyorsun
asurlu güzellğinle bugünedek

bu benim ilk yargılanışım değil
değil zincire vuruluşum ilk şimdi o koro seslerinde
titreşen eski bâbilin zindanlarında

urartulu akşamlar gibi indi
gözkapaklarım yalnızlığımın tanrıçası unutuldu o ilk
hızı özlemlerin çobanateşleri unutuldu eski yapıtların
oyuklarında saçlarını uçurarak bir susuşun

ellerinin kuytu köşelerine sığ-
tırdım ellerin en güzelydi senin gelir beni bulurdu sonra
bir süvari marşı koşardım istemlerden boşanmış uzun
çekik ovalara gün yavaşça biterdi

hey neredesin yalnızlığımın geri
tepmeleri hey öykülere sığmazım benim şiirim duruyor-
sun şimdi bir kalenin surlarında çıplak ve üşümesiz

siyami özel

Adım, adım
Kurtulmuş gibi ağır hapisten
Mutluluklar içinde
Yazılmış kartımı aldım
Palmiyeler şehri Nis'ten...

Kolay diyorsun para harcamak,
Azor'larda dolaşmak
Capri'de doğup
Londra'da kıyasıya yaşamak.

Her kelimen birer birer
Yüreğimde derin yaralar oydu..
Kart değil gönderdiğin,
aşlında bir hançer

Kıyasıya darbeler
Bana koydu...

Desen: Metin Elçü

Bana sorarsan
Bakar körsün,
Doğduğun toprağı görmeden
Bütün Avrupa'yı gördün.
Değerin arttı sanırsın gönlünce
Bence

Roma'ya indığın gün
Romalılar nazarımda küçüldün...

Nasıl yaşarsın içine sine sine?
Moskova'da Lenin'i iyi bilenler,
New York caddelerinde efendiler,
Parisliler, Nisliler
Senin gibisine
Adıyla sanıyla
Hain derler...

Fahir Aksoy'un Resim Sergisi Üstüne

Halil UYSAL

Sanatçı yeteneğe sahip kişiler için oldumolısı zararlı olmuştur okullar. Sanatın isteğı özgürlüğü kurallarla kısıtladığı için. Aslında sanat kuralları belirli bir anlayışın özelliğı sayılmalydı. Oysaki bir karşı devrim gibi nitelendirildi bizde. Edebiyatta Abdülhak Hamid'i şair-i âzam yapan anlayış ne ise resimde kurallara bağlanışı zorunlu kılan anlayış aynı şeydir. Bununla klâsik resmi yadsımak istemiyorum. Öyle olsaydı resim sanatının tüm geçmişini yadsımam gerekirdi. Buysa, o kurallara bağlı, onarsız resim olamayacağına inanan öğretmenlerin düştüğü bağınazlığa katılmak olurdu. Ne ki mağaranın duvarına ilk bizon'u çizen insan da bir resim ustası olmalıydı. Bizce sanatta hoşgörü işte ordan başlıyor. Bu özgürlük şimdilik resim alanında akademizmin enkazını toplamakla uğraşılıyor.

Önce şunu düşünmeli: Fotoğrafın olduğu yerde resmin işi ne? Ya da şöyle demeli: teknik böylesine ilerlemişken bir aygıtın bir anda yapacağı bir resme ressam boyasıyla, fırçasıyla ve tuvalle neden zaman harcamalı? İyi ama böyle düşünmekle sanat tarihini rafa kaldırmış olmuyor muyuz? Hem neye? Fotoğraf doğayı yani nesneyi saptar. Resmin işi o değil ki... Öyle olsaydı Louvre'dan La Jokond'u kaldırıp yerine Marilyn Monroe'nun resmini koymak daha uygun düşerdi.

Bilmem çağdaş ressamların sanat çizgilerini merak ettiğiniz oldu mu? Bunların çoğu klâsik resimde oldukça başarılı sanatçı-

lardı. Örnek mi? İşte Picasso... Picasso'nun pek çok resimleri klâsik çalışmalarının ilerj bir aşamasıdır. Bir merdiveni çıkar gibi. Alın, merakınızı Modigliani'de deneyin isterseniz. Daha başkalarında deneyin. Bu ortak çizgiyi bulacaksınız çoğunda.

Diyeceğim şu: Bir resme resim diye bakmalı.

Sonra şu var: Batılılaşma bizim gerek sosyal yaşantımızda gerekse sanatımızda bir hayranlıktan, bir kopyacılıktan öteye geçemedi. Biz batıya öykünürken batı bizim öz malımız olan sanat değerlerini kendisine mal edecek formüller arıyordu. Bunların başında doğu nakış sanatı gelmektedir. Biz 19. Yüzyıl başlarından bu yana hep batıyı işledik. Onun kuralları şekillendirdi bilingçaltımızı. Bu koşullanmayı yıkmak sanatımızda ulusal bir nitelik kazandırmak olacaktı. O halde ne yapmalıydı? Bu soruyu Anadolu'ya yönelen sanatçılarımız yanıtıyor şu günlerde.

Şiir'de, roman'da, öykü'de olduğu gibi resimde'de öyle.

Ressam Fahir Aks.y'un Sivas Halk Eğitim Merkezi salonunda açtığı resim sergisini bu yönleriyle değerlendirmek olasıdır. Sergilediğı resimlerden anladığımızı göre sanatçı salt naif espiriye bağlı, (*) Tablolarda sadelik ve çocuksu duyarlık egemen. Akademik çalışmalar değil bunlar. Sanatçının akademik öğeleri yıkmak için yıllar yılı emek verdiğini hesaba katarsak çabası azımsanamaz. Ne var ki form'a hiç mi hiç önem vermiyor Aks.y. İyi ama, resim hep renk demek değil ki... Hem sonra biçime yönelmek illâ da akademik çalışmaya bağlı kalmak diye de nitelendirilemez.

Sanatçının sergilediğı 17 tablo'da yerej duyarlığı ve yapmacıksız ulusal niteliğı apaçık ortada. İşte bizim resmimiz diyor kişi. Bizim resmimiz ya, Bedri Rahmi'nin halk motiflerini olduğu gibi aktardığı türden değil. Duragan değil yani, Devinimci. Yaşantı bir evrene açılıyor Aks.y'un resmi. Onun için desen anlayışının ötesinde bir değer ölçüsü getiriyor beraberinde. Zaten içgüdüsel bir türdür naif resim. Buna halkın o basit yaşantısının katarsanız sanatçı kişiliğı belirlenir Aks.y'un.

Son yıllarda çokça Anadolu'da görüyoruz Fahir Aksoy'u. Şimdiye dek 27 ilde sergi açtığını düşünürsek, onu kartı kayış bu ülkeyi dolaşan, bu ülkenin gerçek sanatçısı olmaya hak kazanmış bir sanat eri diye alkışlamak gerekir. Sanatı halka götürüyor çünkü. Usanmadan resim sanatını açıklıyor onlara, konferanslar veriyor resim üstüne.

Anadolu insanının gereksindiğı sanatçılardan Fahir Aksoy.

(*) Bu konuda Türk Dili dergisinin Haziran 1970 sayısındaki «F. Aksoy - Naif Resim» adlı yazıya bakınız.

Sergide «teşrifatçı kızlar

Başbaşa

AVNİ ÖZTÜRE ile...

Doğumu 1925'de, İzmit'te. İlk - orta öğrenimini de orada sürdürüyor. Ve ilk vjgalanma: Bursa Erkek Lisesi'ni tam bitirecektken, DEMET adlı bir sanat sergisinin yönetimini "yasal yetkiler"i olmadan almaya nedeniyle okulda koğulmuş! Kişisel didişmeler ve olumlu rasantılar sonucu Tapu - Kadastro Okulu ile "Fencilicilik" ken'nerini bitirerek "topoğraf" oluşu. Bir süre, uzmanlığıyla ilgili atamlarda değişik görevlerde bulunmuş. Askerlik. Dönüşünde, İzmit Belediyesi Fen İşleri şefi olarak 1956 yılına değin "memurluk" dönemi. Geçim zorunluğunu yeğleyip yürüttüğü de o yıldan buguna başlıyor. Boğusuz iş-güç yaşamında, doğup yetiştiği kente, yani İzmit'e yararlı olabileceğini umduğu kamusal kuruluşlara öncülük tutkusu da belirginleşiyor; PİNA adını verdiği turistik yapı, KÖRFEZ konut sitesi, DAĞ sitesi, YURT sineması, vb. Ne ki, tutumcul ergeşi olmadığından tümü de özdeksel bir yarar sağlamıyor bu olumlu çabaların. Yarı şaka, yarı ciddi dediği şu: "Direnme gücümü, iş kurma yeteneğimi de yitirdim sayılır.. Gayrı - yasıma karşı - yeniden "memurcu" bir kaytu göreve atanmayı düşünüyorum..." Öztüre'nin anılmaya değer yapıtlar dizisi de şöyle: 1943'deki ilk romanı BAHARIN SON YOLCUSU; 1944'de SAHNE ve 1955'de YENİDEN adlı şiir kitapları; geçen, yıl yayınladığı çok ügineç bir emek ürünü: NICOMEDIA - İzmit Tarihi. - Bu uzunca süre içinde yönettiği dergiler de epey: Demet, Edebiyat Postası, Bizim Şehir... Yeni tasarıları, çalışmaları? "Ele - avuca şımadıkça, niye sözkonusu edelim?" dercesine bir alçakgönüllülüğü var. Olsunvarsın..

- Sizin, sanatla ilk ilişkileriniz şir dalmıda. Özellikle, 1955'de yayınladığınız YENİDEN adlı betikte, t-plumcu tutumunuz iyice belirgindi. Bir kuruludzen'in kofluğuna, göçüklerine, yaşamazlığına değiniyor; umutlu, akımsar bir ozanın sanatsal önerilerini yansıtıyordunuz. Sonraları, -nedense- koyverdiniz bu güzelliğin ipucunu. Yıllar yılı savunduğunuz bu tutkudan cayar gibi oluşunuzün kök nedenleri?

- 1950 yıllarına, II. Acun Savaşı dönemi yoksunluklarından, hakstız suçlamaları okuldan atılma sonucu, dileğidim eğitimden geçememenin bilinç altında yoğunlaşmasından, iş ezinçlerinden, horlanmalardan sıyrılarak ulaşmıştım. Şiir bir sığınaktı benim için; baştacıım, öznel yaşamımda koldaşımıdım... Ne var ki, babaevimin polisçe paldır-küldür basılması, yine polisçe adım adım izlenmem, erkence evlenip çocuk-çocuğa karmam afallattı beni. O olakı, şiir boşlar görünmem bundandır. Ama hep tedirgin, hep mutsuzdum bu dönemde; yaşamımdan kopuktum, Ara-sıra birnenler karadım da, yeterli bulamıyordum. Ortalıkta uzunca süre görünmeyişim bu kişisel önyarığdan dolayı olsa gerek.

- Pekî, seyrekçe de olsa, şu son yıllarda epey yenice şiirlerinizi gördük. Bunlar aksamasız sürececek mi gayrı? Ya da sanatsal alanda yeni tasarılarınız, girişimleriniz var mı? Şiir anlayışınızı -çunca yıl sonra- yeniden tanımlamak gereğini duyuyor musunuz?

- Birkaç yıl ortalıkta görünmeyişim, şiiri boşladığım anlamına gelmemişti, şiiri boşladığım anlamına gelmemişti.

İl elbet, Kanıtı da, -seyrek olsa da- yayınladığım şiirler işte.. Hep senli-benliyiz bu mutlu uğraşla. Epey birikimim var; ama şimdilik tam yetinemediğim. Öyle sanıyorum ki, önümüzdeki güz süreci içinde TÜRKÜSÜZ DÖNEM adıyla derleyip yayınlayacağım tümünü. Bu yenisinde, kimi soyut kavramları somut öğelerle anlamlı kılabilmek amacındayım. Yıllardır süren kendimi tanımlama huyum, alışkanlığım sa başdüşman... Ba-

DAMITIK

Güzelliğinde damatırım her akşam
En dumanlı, en bulanık tutkularımı
Ne zaman saçlarımı okşasam
Orda kalmış bulurum ellerimi

Orda kalmak sabahlamaktır gecede
Geçiklerin şafaklara d.ğru koştugu
Güzelliğinle aydınaldığım her yerde
Saray gözlerimi kanlı bir buğu

Ve sen güzelsin, sen gidince birgün
Ardından ellerim, kollarım gider
Bakışlarınla her an bana verdiğin
Cennete uzanan yollarım gider

Gül sevinmeyecek olduktan sonra
Ve bahçelerde seninle gezmedikten
Ne çıkar gelmişim yine bahara
Değişmedikten sonra bu düzeni!

Mehmet SALİHOĞLU

Foto: Yervart Ersemerci

kalm bu savaştan utkuyla çıkabilecek miyim? Umutluyum şu ara...

- İzmit'liğinizi, daha doğrusu, geçmiş uygarlıkların oluşumuna eğilşiniz, önemli bir yapıtı sunmanız neden oldu: NICOMEDIA, Gerçekten övgüye değer bir inceleme, kurcalama, belgesel çalışma ürünü. Şimdiden öte, bu alanda yeni verilere gönüllü müsünüz?

- Bir kez daha yineliyeyim: «Lokal tarih» türü dıştan kolay gibi görünse de, -belgelerin azlığından- yıllar yıllar yıllar isteyen bir uğraş niteliğine bürünüyor. Salt bu nedenle yeni bir kent tarihi için 10-15 yılı göze alamam. Ancak NICOMEDIA'nın başkenti olduğundan -şimdi göçük -BITINYA devlet ve uygarlığı üstüne elimde önemli belgeler, bilgiler var. Yurdumuzda da «kariyer» den bir tarihinin pek eğilmediği bu önemli varlığı günışığına çıkarabilmek ön dileğim. Basımı, dağıtımı için olanak bulabilir miyim? İşte sorun bu!

- Tüm sanatsal, bilimsel yaşamınızdan sizde özellikle yeretmiş bir anı?

- Özellikle? Kolay değil... Ama, sorunuzu çiçeği burnunda bir anı ile yanıtlamış olayım: Geçenlerde ozan Suavi Koçer'le Kadıköy'e dönüyorduk. Sanırım son vapurdu. Haldun Tanere rastladık, Suavi durur mu hiç, ille birşeyler patlatacak.. İnceden inceye okuduğunu savladığı son betiğimi Taner'e salık veriyordu: Avni'nin NE O KOMEDYA'sını gördün mü, Haldun? Eh, olumluydu yanıt: Kadıköy'de eyvallah'laşırken, tezinden görüp okumak isterim diyordu H. Taner, NE O KOMEDYA'yı! Dostumuz tiyatro uzmanı ya...

- Tüm sanat dallarında ülkemizde sevip değerli bulduklarınız?

- Şiirde Oktay Rifat, Ahried Arif, Turgut Uyar, Edip Cansever; övüküde Bekir Yıldız, Naci Girginsoy, Leylâ Erbil; resimde Metin Eloglu, Ali Demir, Olcay Şanlı; yontuda Gürdal Duyar...

- Son yıllarda sizce en ilginç 3 önemli yapıt?

- Oktay Rifat'ın ŞİİRLER'i, Edip Cansever'in KIRLI AGUSTOS'u, Azra Erhat'ın İŞTE İNSAN'ı.

Eşlerinin Gözüyle: SANATÇILARIMIZ

HİKMET ÖZTÜRE'nin gözüyle Avni Öztüre

«ÖZTÜRE»ler

Eşine, çocuklarına, evine candan bağlılığı, kadını dünyasının tüm duyurduğu, sevecenliği yansıyor maviş - sıcak gözlerinde. Tıknazca, Bir usul usul. Hep yarıbağımızda oturuyor, oyalanıyor sanıyorsunuz, oysa 1 tür aş kotarırmış mut-fakta, balkona kurmuş masayı, üstü silme çiçek... N. olur azıcık yorgun, çatlak-kaşlı olabilse ya! Hayır! Güleç hep, Yörenizde hep pervane, Sarımsı saçları bir akşam esintisinde savruluyor sanıyorsunuz, oysa sımsıkı, kısacık.. Eşi gibi rakıdan yana; benim volkayı yeğlediğimi nerden biliyor? "Nerden"i var mı, elifi elifine 20 yıldır dostuz. Ama söylegimiz yine de sizli - bizli oldu:

NİL METEOĞLU

— Eşinizin sanatçı yönü sizi -genellikle- sevindirmiş midir, üzümüş müdür? Olumlu ya da olumsuz nedenlerini belirtebilir misiniz?

— Sevindirmez mi hiç! Genç yaşım da evlenme kararımı etkileyen onun sanatçı kişiliği olmuştur. Nedir ki, sonraları ev-bark aramazlığı, aşırı dostcanlığı beni epey hayıflandırmıştır.. Yaşlandıka kanıksadım mı ne; uçarılığı, delikanlıca yaşama tutkusu beni sevindirir oldu. Yaşlanma kuşkusuunu, tedirginliğini de bu nedenle yendim. Ben de onunla bir çocuğum şimdi...

— Öztüre, sanatsal-bilimsel çalışmalarının yanı sıra, tecimsel bir alanda da başarı sağlamıştır. Siz, en yakınlarından biri olarak, hangi uğraşı yeğlemesini dilerdiniz?

— Herşeye karşın, sanatsal uğraşı! Bakmayın Avni'nin siz aradabir zengin, milyoner görüldüğüne.. Bütün tecimsel işlerini, çok sevdiği İzmit'ine, dostlarına bir katkıda bulunabilmek için girişmiştir. Ama, hep el-elde baş-başa'dır. Her yeni işinin sonucu, çileli bir başka yeni iş'in başlangıcı olur. Bize de, eş-dosttan duyduklarımızca, üzüntüsü düşer. Bilirsiniz, evde, işlerinden söz etmeyi -alaturka alışkanlığıyla- ayıp sayar.. Bu nedenle de, zengin olduğu savlanan dönemlerinde bile, şöyle fiyakalıca yaşyamadık, yanarım doğrusu... Bu özel üzgüm dışında, yine de sanat-bilim çabalarını, tutkusunu sürdürmesini yeğlerim. Koca-dıkça çocuklaşıyoruz demiştim ya az önce!

— Kimi dostlarımız benzeri, çok gençken evlenmişlerdensiniz. Bu tezcanlığın sakıncaları olmuş mudur yanyanalığınız sürüp gidişinde?

— Az önce de değinmişim ya, ilkten yadırgıyor insan, Belki de gereksiz, boşuna kuşkular ya da küçüklük duygusu.. Bu ilk dönem bir kopuntuyla sonuçlanmazsa; apaçıklığın, dümdüz insancalığın mutlu dönemi geliyor ardından.. Tez kocamaz olabiliyor kişi, her doğan güne kaygısızca giriyor. Bu konuda dediğimim kesin özeti mi? Mutluyum ben.

— Eşinizin tutkularına yanaşık olarak, onun uğraşlarıyla ilgili katkılarda bulunmayı düşündünüz mü, denediniz mi? Devlet de, Numan da büyüdüler; gayri yeniden başbaşa sayılırsınız Avni'yle. Eh, ikizlik yeni tasarılarınız elbette sorulmaya değer..

EN ÖNDE

Büyür elleri halkın,
Var olmanın onuru,
Nar çiçeği açılır,
Yanış degiliz.

İş gücümüz yürüyen,
En önde erkeklik,
Güzelliği kızların,
Öfkemiz, sevgimiz.

Davranın, kalkın,
Barut kokulu hava,
Yurtlup, geçilince,
Yüz bin öplükük birden.

Dirlir ölülerimiz.

Muzaffer ARABUL.

— Bir tuhaf adamdır o. Çalışma masasının, kitaplığının düzeltilmesi şöyle dursun, tozunu bile aldirtmaz bize. Zaman zaman, düzenleme, belgeleri istifleme işlerine katkı olsun istedim, istemez olaydım; acemiliğimin acısı bir haftalık küslükle çıktı! Şimdilik bana da -boğazına düşkün, içkici olduğundan- bol türde yemek, meze, çerezler yapmak düşüyor. Bu görevim, onun meyhaneseverliğini tavsattığına göre, eh, epey katkıda bulunuyorum demektir...

— Eşinizle ilgili hiç unutamadığınız bir anı?

— Hep belleğimde, anlatayım: Düğünümüze İstanbul'dan üç kız arkadaşım da çağrılıydı. Nikâh salonundan düğününe Avni'nin dostu eczacı Tuğrul'un arabasıyla dönecektik. Üç arkadaşım da yanımda. Bekârlık alışkanlığıyla diyelim, İzmit'in 10 km. ötesindeki bir lokantaya, kafayı çekmeye gidiverdik. Düğünü müğünü unutmuşuz; bizimkiler, konuklar meraktan çathyacaklar tabii.. Hastaneye, emniyete, jandarmaya başvurmalar, falan.. Oysa biz o benzin istasyonunun lokantacığınan kopamıyoruz. Ancak şafak sökerken anısdık düğünü, bekleyenlerimizi... Ve yola yeniden koyduğumuzda, «devriye»lerce karakola buyur edildik. Üzerimde gelinlik, konuk dostlarının gözyaşları, curecuna... Rahmetli kayınpederin hatırı sayıldığından ve de yeni evliliğimizden ötürü, «polisi fuzulî işgâl» suçuyla mahkemelik olmadan bağışlanmıştık...

— En sevdiğiniz bir şiir ya da dize, -eşinizden de olabilir-?

— Yemek ya da meze târifini sorsaydınız ya! Aşık bildiğimiz, ezberimizdeki-ler onlar işte.. İnanın, -eşiminkiler dahil- yaşamımda bir kez olsun, bir şiir kitabının sonunu getirebilmiş değilim. Dost sofralarında okunursa ilgiyle dinlerim. Ha, sahî, Fahir Aksoy'dan dinlemiştim, hoş bir şiiri vardı Orhon Arburnu'nun, bakalım noksanzı ansıyabilecek miyim:

«Lâlelim lâle kokar Lâleli'de
«Lâleli'den geçilir
«Lâlelimden geçilmez..»

ODYSSEIA

Abdullah Neyzar KARAHAN

Homeros, çoğu kitap ve ansiklopedilerde «Yunan ozanı» olarak belirtilir. Onun Anadolu'lu olduğu gerçeği bilinenek ya da bilinmiyerek hep es geçilmiştir.

Hatta «Homeros adlı biri yaşamadı» diyenler bile çıktı. Ortada bir, daha doğrusu iki büyük gerçek var: «Ilyada» ve «Odysseia» adlı başeserler. Bu destanların da anonim; en azından, birkaç ozanın yapıtları olduğu da ileri sürüldü uzun süre. Bir ara, «Amo Homerum ergo exta» yani (Homeros'u seviyorum, öyleyse vardır) sözüyle bu büyük ozanın gerçekten yaşadığı kanıtlanır oldu.

Sonunda, Anadolu'nun dostu olmayanlar bile, Homeros'un Anadolu'lu, İzmir'li olduğunu yadsıyamaz oldular. Bugün artık biliyoruz ki, Homeros'un ekadı «Melesigenc», yani «Melezlidir ve Melez Çayı da İzmir'in ortasındadır.

ILYADA'YI OKUMADINIZ MI?

Dr. Saffet Arın Engin'in yaptığı Ilyada çevirisinin (1958) girişinde şu sözler yer alıyor: «Ilyada'yı okumadınız mı? Oyleys», Avrupa kültürü nedir, bilemezsiniz.»

Buna, Homeros okunmadan, Anadolu kültürü edinilemez de diyebiliriz. Son yıllarda elde edilen bilgilerden Homeros'un İsa'dan önce İzmir'de yaşadığının anlaşılması bir yana, Ilyada baştan aşağı bir Anadolu destanıdır.

Homeros'un, dünya edebiyatının başeserlerinden sayılan Ilyada ve Odysseia adlı yapıtları M. Uraz, A. Engin ve A. Cevat Emre tarafından dilimize çevrilmiştir. Ne var ki bu çeviriler düzyazı olarak yapılmıştır. Oysa Homeros, herşeyden önce bir ozandı ve yazdıklarının şiir olarak çevrilmesi gerekirdi.

A. ERHAT'IN ÇEVİRLERİ

Azra Erhat, temiz, duru çevirisiyle bizleri I. Ö. Dokuzuncu Yüzyıl'ın karanlığını öylesine aydınlatıyor; Homeros'u bize öylesine getiriyor ya da bizi Homeros'a öylesine götürüyor ki... Sanki, bu kör olduğu söylenen ozan, elinde liriyle kent kent dolaşırken sizin kapınızı da çalıyor, size de dizeler söylüyor...

Azra Erhat'ı özellikle Grek dillerinden ve Fransızca'dan yaptığı çevirilerle tanıyoruz. Ama onun yazarlığı da önemlidir. Anadolu uygarlık, güzellik ve insanını -Halikarnas Balıkcısı dışta tutulursa - onun kadar iyi anlatan yazar pek çıkmamıştır.

Dört uzun yıl süren usanmaz çaba; Azra Erhat'ın kültürü ve sağlam Grekçe

bilgisiyle A. Kadir'in şiirsel dili Homeros'u Türkçe'de yeniden canlandırmış oldu. İlk kez İş Bankası Kültür Yayınları'nda çıkan Ilyada, geçen yıl kitap olarak basıldı; kısa zamanda her aydın kitapçıında yer aldı.

Ilyada, 10 yıl süren ünlü Troya savaşlarının son yılına ait bir olaydan; Ahilleus'un ülkesinden başlayarak, tanrıların da karıştığı bu savaşların öyküsünü verir bize.

ODYSSEIA'YA GELİNCE (*)

Ilyada'nın bir savaş öyküsü olmasına karşılık, Odysseia, İthake Kralı Odysseus'un Troya savaşlarından ülkesine dönerken, 10 yıl süren yolculuğunun serüvenlerini dile getiriyor. Bu yönüyle Odysseia bir macera romanını, hatta filmini andırır.

Odysseia, beş bölümden ya da beş ayrı destandan kuruludur:

1 — Telemakhia, 2 — Kalypso'nun adasında, 3 — Pharak'ların ülkesinde, 4 — Odysseus'un serüvenleri, 5 — İthake.

Odysseia'nın kısaca öyküsü şöyle:

«Odysseus ve arkadaşları, günümüzün mavi yolcuları gibi, 12 gemiyle Troya'dan yola çıkarlar. Trakya'lıların kenti İsmaros'u (Dedeoğaç) yağma ederler. Savaş, yenece daha tatlı olduğu için, daha başka limanları da yağma etmeyi kurarlar ama, bir büyük fırtınaya yakalanırlar. Rüzgâr onları güneye iter. Pelepones'in ucundan Meleia burnunu dönüp, İthake'ye varmak isterler. Dokuz gün süre fırtına onları Akdeniz'e sürükler. Bu, hesapta olmayan bir yolculuktur. Ama Odysseus'ta bir serüvenci ruh vardır. Libya, derken Afrika kıyıları, oradan Sicilya ve Kiklop'lar (Tepegözler) ülkesine varırlar. Buradan Ailos'un adasına gelir ve kovulurlar.

Ölüm limanında II gemisini kurban veren Odysseus ve sağ kalan adamları Kirke'nin adasında kısa bir süre konakladıktan sonra, Ölüler Ülkesi'ne varırlar. Verelim sözü Odysseus'a:

«...Öylece serilir durur bir uğursuz gece/ bu zavallı ölümlülerin üstünde/ varınca oraya çektik karaya gemiyi/ çıkardık bütün koyunları gemiden/ yürü-

AĞIT

Celâl Çumralı'nın
5'inci şiir kitabı
yakında yayımlanıyor.

Desen: Bekir Alan

dük biz de Okyanus'un akıntısı boyunca/ Kirke'nin dediği yere varalım dedik/ ...Ve bir çukur kazdım eni boyu bir arşın/ çukurun üstünde sunu sundum tekmiş ölülere.»

Olaylar gelişir, düğümlenir ve Odysseus, Ölüler Ülkesi'nde anasıyla karşılaşır. Dramatik bir gerilim başlar. Alır sözü anası:

«...Nasil geldin çocuğum, sisli karanlık ülkesine diri gibi/ yaşayan insanlar kolay kolay geçemez buraları/ büyük ırmaklar var, bulamazsın bir sığ yerini/ ...Gitmedin mi İthake'ye, evini, karımı görmedin mi?»

Sürer gider bu konuşma. Odysseus tanıdığı öteki ölülerle de konuşur birer birer. Destanın burası, gerçekleri kapsayan masal havasına bürünür. Derken ayrılırlar Odysseus Ölüler Ülkesi'nden ama, bu ayrılış o ve sağ kalan adamları için bir kurtuluş olacak mıdır?

İTHAKE'YE DÖNÜŞ

Çoğu kez kaderiyle başbaşa kalır Odysseus. Ölümü aşka karıştıran Seiren'lerin, kadın başlı-kuş göğüslü yaratıkların ülkesi. Stromboli Yanardağı, doğal afetler ve inanılmaz serüvenler sonunda döner kendi ülkesine.

Döner ya, savaşın bitmesinden sonra geçen 10 yıl nice olaylar doğurmuştur. Sözcüğüyle, Odysseus'un karısı, kocasının önceğinden umudunu kesmiştir. Aşık-ları da buna inandırmışlardır 20 yılda güzelliğini yitirmeyen karısına.

Odysseia'nın sağlam bir kültür yapıtı. Homeros'un ölümsüz bir yazar olmasının yanı sıra, Azra Erhat'ın engin Grekçe ve mitoloji bilgisi, bu başeserin, aslına en yakın biçimde Türkçemize kazandırılmasını sağlamıştır. Bunda A. Kadir'in payını da küçümsemiyor; ikisini de kutluyoruz.

(*) ODYSSEIA — Çeviren: Azra Erhat, A. Kadir — Sander Yayınları, İstanbul Nisan 1970 — 20 TL.

GAZETELER SANATA YER VERİRKEN

TAŞRA GAZETELERİNDEKİ ÇABALAR

Bir süredir bazı gazetelerimizin sanat yazılarına yer verdiklerini görüyoruz, kıvanç duyuyorduk. Ancak gereğince bir sanat çabası, uğraşısı değildi bu. Oysa eskilerde gazetelerimiz sanata daha çok yer veriyorlardı. Halâ o günlerdeki gazetelerin sanat sayfalarını anlatırlar zaman zaman eskiler. Aradan geçen uzunca bir süreden sonra yenile ULUS ve CUMHURİYET gazeteleri böyle bir gereksinme duymuş olacaklar ki, sanata daha çok yer vermeye başladılar.

Önce ULUS gazetesi yaptı bu girişimi. Haftada bir kez olmak üzere tüm bir sayfasını sanata ayırıyor şimdi. Ali Püsküllüoğlu yönetiyor bu sayfayı.

Bir gazetenin yayılma olanağı, okur kitlesi elbet sanat dergilerinden daha fazla. Bu bakımdan gazetelerdeki sanatsal çabaların etkisi de geniş olacaktır sanırım. İyi, gerçekçi, halkçı sanatın halka ulaşmasını gazeteler daha kolay sağlayacaktır herhalde. Püsküllüoğlu bu bakımdan çok özen göstermeli bu sayfayı hazırlarken; titiz ve dikkatli olmalı, yetenekli anadolu çocuklarına; devrimci halkçı genç yazarlara, ozanlara gereğince sayfada yer vermeli... Bunun kanıtlarını görmek daha bir sevindirir bizleri.

Ulus'la hemen aynı günlerde CUMHURİYET Gazetesi de 4 sayfalık bir sanat- edebiyat eki vermeye başladı. Ayda bir kez de olsa, bu girişimin önemi de yadsınmaz. Kuşkusuz ilk sıralarda bazı eksiklikler, boşluklar olacak. Giderek bu çabaların daha yararlı, etkili bir düzeye geleceklerini sanırım. Çünkü sanatına saygı duyduğumuz kişiler var orada. Ancak, eskilerden çok, yenilere, yeni güçlere de olanak sağlanmalı. Madem ki böyle önemli görevi üstlendi gazeteler, öyleyse bu görevlerini daha bir devinimle yerine getirmek zorundadırlar.

İyi ya da eksik yanlarıyla bu iki gazetenin girişimleri sanat çevrelerinde de

olumlu karşılandı sanırım. İstenilen düzeyde yürütülürse, bu çabaların sanat ortamında da bir hareket, bir birikim yaratacağı mümkündür.

Gazetelerden söz açmışken, taşra gazeteciliğinden de söz etmek isterim biraz. Taşra gazeteciliğinin dar olanaklarını hep biliriz. Tüm büyük-küçük kentlerimizde bir takım iyi-kötü gazeteler yayımlanır. Yöresel bir özellik taşır bu gazeteler. Kendi yağlarıyla kavrulurlar.

Kim taşra gazetelerimizde de bazı sanat hareketleri göze çarpar. Çoğu yer doldurmak amacıyla şiirler koyar sayfa-larına. Bazılarında sanat sayfaları yer alır. Dergilerde seslerini duyuramayan, olanakları olmayan gençler bu sayfalar da öbüklenir, yazarlar kendi güçlerini. İşlenirse, olanak verilirse çok iyi, yetenekli çocuklar vardır içlerinde.

Bir zamanlar Urfa'da biz de böyle sayfalar düzenledik. Az yazmadık o gazetelerde. Hem de bir coşkuyla. İçten saf kendikendimize. O sayfalarda yazan bazı arkadaşlarımızın adlarına kimi dergilerde rastlayınca seviniyorum. İsterim daha bir güçle sürdürsünler yazma eylemlerini.

Bu tür sayfalar düzenleyen çok taşra gazeteleri gördüm. Kimisinde iyi yapıtlar, kimisinde kötü denemeler okuduk. Elbet kmüyorum onları. Belki başlarında iyi bir yönetici olsa, sanırım çok daha iyi şeyler yazacaklardır. Bence o taşradaki seslerdir önemli olan. Bir duyurabilseler, neler var o seslerde.

Belki duymuşsunuzdur, göreniniz de olmuştur belki. Kastamonu'da da böyle bir gazete çıkıyordu: YENİ KASTAMONU. Siyami Özel'in yönettiği bir sanat sayfası vardı ilkin. Sonraları sanata daha çok yer verir oldu bu gazete. Şimdilerde tamamen bir sanat gazetesi olarak yayımlanıyor. Kimi iyi şiirler, yazılar, soruşturmalara var kendi olanakları içinde. Siyami Özel belli ki çalışkan bir kişi. Bu arada iki kitabı da çıktı: BU ÇAĞIN TÜRKÜLERİ ve SOSYAL ADALET. Siyami Özel kuşkusuz şiire bağlı, bir şeyler yapmak ereğinde. Ancak Bu Çağın Türküleri'nde çok duygusal bir yanı var. Duygusal bir toplumcu demek bilmem yerinde olur mu ona. Siyami Özel'in bir kusurlu yanı da, her türlü dergilerde görünmesi. Örneğin YENİ GERÇEK gibi devrimci bir dergide ya da ilerici bazı dergilerde şiirlerini okurken, HISAR ya da o düzeyde bir kaç dergide de şiirlerini

Desen: Ayşe Ersoy

BAHAR AKŞAMI

Bir ozandı
O günler güle bübüle şiir yazdı
Gözlerinde gökyüzü ve
Erikler çiçek açtı.

Uç kelebek uç kelebek
Kızların özgürlüğünü getir
Adam sen de adam adam
Savaşın nedenlerini bire indir
Ortalık düzelecek.

Sordu ozan
— Çiftçi baba
hangî çağı eker biçersen
hangî çağda
Yanıtladı adamdan önce öküz
Ve kara saban.

Tohum yigite atılır toprağın bağrına
Anadolü'da
Motor homurdanmaya
Sabah olmaya gün vurmaya görsün
Davullar dövmeye
Okumaya yazmaya...

Bir adamdı
Yaşamayı öylesine sever ve
Sevmeye öylesine açtı
Bırahıcı kuşun
Gözleri dövüşken yatağında
Kurşun kurşun
Ekmekler çiçek açtı

Ozansa yalvardı bu günler
— Al beni de Allahışkına
savaşına katılayım
bir bahar akşamı
deme ki
«Daha önceleri neredeydiniz?»

Mahlr Ersin GERMEÇ

MODERN SİSTEMLE BÜTÜN IŞIKLI
REKLAM AYDINLATMA ARMATÜRLERİ
MUHTELİF PROFONİYERLER VE
YEPYENİ BİR SAHA OLAN SAÇ P.O.P
LEVHALARLA EMRİNİZDEYİZ.

64 00 39 BOYTORON A.Ş.
64 03 80 (TECNİPLEX)

görmek mümkün. Ben buna karşıyım. Bir sanatçı belli bir düzeye geldikten, kişiliğini kurduktan sonra, ancak bu düzeydeki dergilerde yazmalı. Bence Özel bu tutkusundan ya da lyimserlikten vaz geçmeli. Elbet uğraşısına, sanatına saygı duyarız. Toplumculuğundan da kuşku-muz yok. Taşrada dar olanaklar içinde gösterdiği çabalar da takdire değer. Daha bir başarılar dilemek de bizim görevimiz. Gerekiirse katılanmak ta...

Anton Pavloviç Çehov'dan Hatırlayışlar

Gaye PETEK

Yutkeviç'in «Çehov'un bir aşkı» filmini gördüm; ardından her gün Çehov vardı aklımda; Çehov sevgisi dolu bir filimdi bu ve bir yazıda söz etmek istedim ondan, fakat bir türlü kalemi almadım elime; Çehov'un bir köşede duran uzun zamandır açılmamış oyunlarını, mektuplarını, notlarını tekrar okumaya başladım ve içime bir «borç» duygusu yerleşti giderek. Düşündüm, Çehov üzerine pek az yazı yazılıyor, biraz unutulmuş gibi geldi bana, hatırlatmaya karar verdim; böylece o «borç» duygusundan, «Çehov sevgim'e» karşı o borç duygusundan arınacağım.. Film 1889'da başlıyordu, ben dokuz yıl önce başlıyacağım. Dostoyevski Karamazov'ları yeni bitirmişti. Çehov kısa öykülerini yazıyordu..

Yirmi yaşındaydı o zaman; daha öncesinden söz etmiyorum, amacım Çehov'un hayat hikâyesini yazmak değil, kendisi de nefret ederdi zaten hayat hikâyelerinden.. Çehov, Çehov'dan hiç bir şey bırakmadı geriye, anı yok yapıtları arasında, bir «Hayatım» yok. Ne Tolstoy gibi bir «Çocukluğum» ne Gorki gibi «Üniversitelerim», «Çocukluğumda, çocukluğum olmadı..» diyor Çehov...

Aynı yıllarda Çehov alaycı bir dergiye (Oskolski) ilk öykülerini gönderiyor. Pek uzun bir yorum gerektirmeyen bu yazılar, oldukça yergici öykülerdir bunlar. Yergi, bir daha kaybolmayacak Çehov'un yazdıklarında ama, o yıllarda asıl dikkat çeken şey, Çehov'un dili kullanmaktaki ustalığı. **Cümleyle kurnak gerek, yazarın bütün sanatı budur»**

Eleştirmenler, arkadaşları, kendisiyle yazışanlar Çehov'un «dil ustası» olduğunu söylerler hep. Dili en ince, en ayrıntılı (nüanslı), çeşitlendirmeli Rus yazarlarından biridir Çehov. Dili kuvvetli öbür Rus yazarları, Puşkin ve Gogol kimilerine göre. Ama Gogol'un gri'lerine siyah-beyaz tablolarına renk getirenin, varolan renge de yarım tonlar katmanın Çehov olduğu söylenebilir.

1883 — Turgeniyev'in ölümü. Beş yıl süreyle Çehov sayısız kısa öyküler yazar. Örneğin yalnız 1883 yılında yetmiş'e yakın öykü yazmıştır. O yıllarda temel tutumlarından biri belirlenmeye başlar:

Imge'nin, biçimin, küçük ayrıntıların üstünde durmak. Portre çizmiyor ama Çehov. Bu tutumu 1886'da «Avcı» öyküsü ile kesinleşiyor. «Avcı» Çehov'un yeni bir estetik getirdiğine dair ilk belgedir belki.

Genişletelim: Portre yok dedik. «peyzaj» da yok dememiz gerek; daha doğrusu var ama, «Gerçekçi»lerin, «Romantik»lerin ve «Doğal»cılarının -ki bu son akıma döneceğiz yine- «peyzaj» anlayışlarına uymayan bir «çizim»dir bu: Elli sayfa süren anlatı'lara karşıdır Çehov. Ve yapıtına bakılırsa üzerinde durulmayı gerektiren bir sorun da değildir bu. Çehov oyun ve öykülerinde «peyzaj»-a yer vermesi de düşünülmezdi zaten.

Fakat bu da «peyzaj» yok demek değil Çehov'da; yalnız, Çehov peyzaj'ı anlatmaz, kısaca duyurur. Önemli olan Çehov'un «peyzaj»larının lirik dili ve müzikalitesi. Bu iki doğrulamanın belgeleri de bütün oyunları, öykülerinden «Bozkır» (1888), «Pipo» (1887), bütün mektupları, özellikle kardeşlerine ve yakınlarına yazdığı gezi mektuplarıdır.

Kısa sözcüğünü birkaç kez kullandık, KISALIK Çehov'un estetiğinin başlıca öğelerinden olduğu için. «Yetenek, kısalıktadır» demişti. - Ve yine bu konu üzerinde Gorki'ye yazdığı bir mektupta (1902) «Renk ve anlam ifade edicilik, kısa ve basit cümlelerle elde edilir» diyor.

Kısalıkla Çehov'un öykülerinde bir ritim (düzen) doğar; daha uzun öykülerinde (Düello/1891, Sıkacı bir öykü/1889) bu ritim'in eksikliği sezilir, bir nefes tıkanıklığı duyulur. Kanımca, en önemli kısa öyküleri arasında, başta «Üzüntü» gelir (1886). Beş altı sayfalık, insanlar arasındaki iletişimsizlik üzerine bir öyküdür bu. Bir solukta yazılmış, kesiksiz, her satır ayrı bir duyguyla, şiirle yüklü bir öykü. O kısacık son, engin bir insanlık ve acı taşır; içimizi hem sıcak -sıkıntı verici bir sıcaklık-, hem de soğuk -hani insanı sobalı bir yere koşturan dondurucu bir soğuk- basar; kitabı kapatıp, acı ya da öfkeyle belki, kaçmak isteriz.

Ozansız okşayışlarla dolu daha başka

(...) Ne güzel anlar yaşattılar bana kitaplarınız, kaç kere onları okurken ağladım ve kudurdum, tuzaga düşmüş bir kurt gibi ve uzun uzun, üzüntüyle güldüm(...)

Maksim Gorki — Çehov'a mektup
Kasım 1898 — Nijni Novgorod

(...) Her zaman sizi düşünüyorum; kitaplarınızı okuduğum zaman, oyunlarınızda oynadığım zaman, yaşamın anlamını düşündüğüm zaman, kendim ve başkalarıyla aynı fikirde olmadığım zaman, yalnızlığımdan acı çektiğim zaman(...)

Vsevolod Meyerhold — Çehov'a mektup, nisan 1901 Moskova.

öyküler var: «Sürgünde», «Mutluluk» ve «Küçük Köpekli Kadın». Uzaklaştık biraz ama, geriye dönelim. «Hatırlayışlar» biyografik olmayacaklar dedik ama kronolojik sırayı izlemek gerek.

1887, 19 Kasım'da «Ivanov» oyunu Moskova'da oynanıyor. Aynı oyun 1889 da Petersburg'da çok başarı kazanıyor, 1890 da Çehov, Sahalin adasına gidiver. 1855-59 arasında Dostoyevski, orada geçen tutukluluk yıllarının anılarını «Ölümler evinden anılar» da toplamıştı; cezaevi üzerine, tutuklular üzerine gerçek bir kesit değildi bu; kişisel yönleri daha ağır bastıyordu. Belki de bu sorunu ilgili toplumbilimsel, çözümsel, istatistik bilgileri gereksinmişti Çehov; Plehanov'lar, Mendelejev'ler Rusyanın sorunları üzerine toplumbilimsel araştırmalar yapmaya başlamışlardı. Ve Çehov, Nisan ayından Ekim'e kadar süren uzun bir yolculuk sonunda Sahalin'e varıyor, yazmaya başlıyor; amacı Sahalin'den olgular derlemek. Çehov'un çözümleyici tutumunu gösterir bu. Çehov'un ilk çevreni somuttur, daha sonra incelemeden söz edeceğimiz ama soyut sözcüğünü kullanmadan, Örnek verelim: (Sahalin Adası'ndan) — **Derbinskoye'de 739 kişi oturur: 442 erkek, 297 kadın. Cezaevi ile birlikte 1000 kişi, 250 mülk sahibi ve 58 tane de ortakları..»**

Bu bilgileri verdikten sonra «Sahalin Adası'nda (1893), bir daha oradan söz etmeyecek Çehov. Bilim adamı olduğunu unutmamalıyız (Tıp öğrenimi görmüş, doktorluk yapıyordu). Edebiyatla bilimsel araştırma arasındaki farkı çok iyi biliyordu. Sahalin'de geçirdiği süre içinde yazdığı mektuplarda da görülüyor bu toplumbilimsel araştırma isteği. «(...)Sabırla bütün Sahalin adasının halkının hesabını yaptım, Bütün evlere girdim ve herkesle konuştum. Fiş yöntemini kullandım ve şöyle böyle 10.000 tutukluyu kayda geçirdim..» (Suvorin'e Mektup, 11 Eylül 1890.)

Çehov'un Sahalin'den saklayacağı tek anı onu ölümüne kadar bırakmayacak olan öksürüğü olacaktır. Yoksa «anı» Çehov'un kişiliğine uymayan bir şey. Sahalin Çehov için bir araştırma dönemi mi olacak yalnızca? Hayır. Çe-

hov bu «memleket manzarası»ndan bazı sonuçlar çıkaracaktır. **Halkın gücü ve kuruluşu, intelligents'a'sındadır (...)** çünkü Rusya'nın en büyük düşmanı bilgisizliktir.»

Bir yıl kadar edebiyat'ı daha az önemseyerek Çehov açlık ve koleraya karşı savaşa katılır. Hergün hastalarını gezer, para almaz. Yüzyıllar boyu Çar baskısı altında ezilen yığınlardan, aç bile olsa Çehov nasıl para isteyebilir?

1892 deyiz. Önemli bir tarih Çehov'un yaşantısında. Gençlik yıllarının tek inancı yok olacaktır. Genç Çehov'un inandığı tek tanrı Tolstoy, ölüyordu.

Zengin, soylu Tolstoy, feodal düzenden çıkma yolunu arayacağına kadereceği savunuyordu. Feodal düzenin «basitliğine» inmek. «mujikleşmek»ti felsefesi Kont Tolstoy'un. Çehov'sa mujik asıllı köylüyle hayır neşir. Sahalin'de sefaleti ve asil feodaliteyi yaşamış bir hak adamıydı. Kültüre ve bilime inanıyordu. Çehov «Tolstoy'un felsefesi etkilemiyor artık beni. Önyedi yaşındayken büyüüyordum beni (...) Şimdi içimde bir şey bana hayır diyor; adalet anlayışım ve düşünce bana diyor ki, elektrik ve buharda, sivilizasyon (chastete) ve et yeme gayretinden daha çok insan sevgisi var. (...)Damarlarımda akan kan, mujik kanı ve mujiklerin erdemleriyle beni aldatamazlar» diyordu.

Çehov, Tolstoy'un felsefesine karşı bir öykü yazar: «6 numaralı koğuş»; öyküde Dr. Ragin teorileriyle Tolstoy'u andırır ve bütün öykü Tolstoy'un bilime ve özellikle tıbbı karşı tutumuna bir yanıt görünüşünü taşır. Öyküde deli, doktordan akıllı, bilim tutuculuktan güçlüdür. 6 numaralı koğuş, Çarlık Rusyasının eleştirisi bir yönüyle.

1895. Rus edebiyatında yeni bir aşama: Simgecilik yerleşiyor. Çehov yeni akıma karşıdır. «Martı» da az çok bunun belgesidir. En izlenimci oyunudur belki «Martı», Çehov'un. Bir yıl sonra Petersburg'da sahneye konur, büyük bir başarısızlıktır sonuç. Işıklanır. II. Nikola'nın soyluları sıkılmaktadırlar. Taşantılarının boşluğu sıkılmaktadırlar kendilerini Eğence istemekte ve Martı'yı hiç ama hiç eğlendirici bulmamaktadırlar.

Burada bir ayrıç açmalıyız. «Soyluların sıkıntısı» gerektiriyor bu ayrıç. Çünkü Çehov'un yapıtının bir yönünü koyuyor ortaya. Çehov'un gerek bazı öykülerinde, gerekse -ve özellikle- tiyatro için yazılarında, belli bir ortam ve hava vardır. Hikâye örgüsü geliştikçe bir «soyluluk sıkılır, yıpranır ve yavaş yavaş ölür. Son Çar'ı gördü Çehov, daha sonrasını görmedi, fakat bir «daha sonrasının geleceğini duydu. Bir denge sızlık, bir boğulma içinde yaşadığını gördü. Yapıtları bu ileri görüşlülüğünün belgeleridir. Rus tarihinin önemli bir döneminin tanığıdır Çehov.

Martı'ya dönelim. 1897'de Moskova Sanat Tiyatrosu kurulmuştur. Stanislavski ve Nemiroviç Dançenko çalışmalarına başlamışlardır. Arada Çehov «Van-ya Deyi» yı yazar. 17 Ekim 1898 gecesinde ise Sanat Tiyatrosu Martı'yı oynar. Büyük bir başarıdır sonuç: Soylular Çehov'un değerini birdenbire mi anlamışlardır? Kuşkusuz hayır. «Anlayan», Sa-

nat Tiyatrosu'ydu, soylular da «aydın geçinme» modasını bulmuşlardı, Sanat Tiyatrosuna gidilmezse dostlar ne düşünür kaygısındaydılar.

Fakat bizim için bu tarih ayrı bir önem taşır. Çehov'un tiyatro anlayışından söz edeceğiz.

Martı'yı yarı doğalcı yarı gerçekçi bir biçimde sahneye koymuşlardı Stanislavski ve Dançenko. Doğalcılığın parlak dönemiymiş. Tiyatro adamları yeni akımın etkisindedirler. Fransa'da Antoine Strindberg'i, Almanya'da Freie Bühne ve Otto Brahm Ibsen'i ve Hauptmann'ı, Rusya'da Sanat Tiyatrosu Tolstoy'u sahneye koymaktadırlar. Stanislavski Çehov'u aynı biçimde sahneler. Perde açıldığı zaman kurbağa, kuş, böcek sesleri, su sesleri, ağaçlarda yaprak hışırtıları duyulur. Bunun üzerine Çehov ünlü çığırını yapar: Bir mektubunda yeni bir oyun yazdığını ve oyuncusunun ilk sözlerinin «artık kuşlar şarkı söylemiyor, kurbağalar vraklamıyor, sular akıyor, rüzgâr esmiyor» olacağını yazar.

İlginc bir belge daha var: 11 Eylül 1898'de Çehov, Sanat Tiyatrosunda, Martı'nın bir provasında bulunur. Oyuncularından biri yine kuş, kurbağa, köpek seslerinden söz etmektedir.

Çehov: Bütün bunlar ne için?
Oyuncu: Gerçek bir hava veriyor, ondan.

Çehov: Gerçek, Sahne, sanattır. Çok iyi bir portre alın, burnunu kesin ve deliğe gerçek bir burun sokun. «Gerçek» olur ama resim de berbat olmuştur.

«Gereklilik» yeniden çıkıyor ortaya. Çehov için sahnedeki her nesne, her ses gerekliyse eğer yer alabilir ancak. «Birinci perdede duvarda bir tüfek asılı duruyorsa, oyun bitmeden kurşunun patlaması gerek».

«Ruh durumları»nın yazarı denir Çehov için. Gerçekten de Çehov'un kaygılarındandır bu, fakat oyunlarında yeterince belirtilmiştir. Fazlası oyunu ağırlaştırır, yorar. Çehov'un oyunlarında ruh durumlarını «dil»in ritmi doğurur, ortamın havasından çok. Önemli olan, söylenilen çok konuşmaların arasındaki sessizliklerdir. Belirtilmesi gereken bir nokta da Çehov'un geleneksel kuralara aykırı «dram» anlayışıdır. Martı'nın yapısı konusunda Suvorine yazdığı bir mektupta «Kuvvetli başlattım, pianissimo bitirdim» der.

«Dramatik» kahramana da karşıdır Çehov. «Dramatik Kişi»nin bunca yıldır süregelen anlamını yıkar. Önceden söyledik, önemli olan nefesler, çizgi ve küçük ayrıntılardır. Toplum eleştirisini bir tek kişisinde değil, bütün'de, bütün'ün ayrıntılarında sessizliklerinde ve kişilerin sözlerinde değil, yalnızlıklarında bulabilirsiniz Çehov'un. Çehov'un tutkularından biriymiş yalnızlık. Arkadaşları ile konuşurken bile yalnızdı Çehov. Meyerh:ld yazıyor: Çok ciddi bir konuşma sırasında olmadık yerde gülümeye başlamış Çehov. Karşısındaki şaşırır, beklemiş. Çehov'sa konuşulan konuyu büyük imgelem yeteneği sayesinde kafasında değiştirir, evirir çevirir, genişletir, hatta gülünç yanlarını bile bulup çıkartmış ortaya. Bütün bunlar bir an içinde olup bitmiş.

Desen: Tiraje

GRİP

Güzel boyunlu kızlar;
Şiltelerde,
yüzükoyun...

Ben
içimden
konuşurum
Hiç'leri...

Nerde o yağmur?
Dudaklarım kupkuru.
Bilekleri ezen kim;
gözler neden dupduru?

Bir ağhyabilsem
doyasıya
n'olur...

Hongkong'dan gelip
yayılmış
mankafalık!

Boğuluyorum...
Portakal bahçelerinin
yemyeşil kızı nerde?

İlâç da yok..
Sinek basmış
cebinsizlik..

Karnı ağırır gemilerin,
Martılar
çifleşiyor
odamda...
Fikret ÜRGÜP

1901. «Üç Kızkardeş» oynanmaktadır Moskova'da. Maşa rolünde Olga Knipper. «Yalnızlık», aşkıydı dedik Çehov'un; başka aşkı olmadı mı peki? Yutkeviç'in filmi Lika adında bir genç kıza olan aşkı anlatıyor. Kanımca aşk denilemez buna. Çehov bir an Lika'nın gençlik ve güzelliğine kapılmış, önemli sorunlar karşısında kızın umursamazlığını görünce de pek çabuk ayrılmış.

Kadınları pek sevmezmiş Çehov: «Arkadaşlık aşktan önemli» diyor. Evlenmeye gelince karısını pek az görebile-
Lütfen çevirin

cegi bir evlilik tasarlarmış. «Yalnızlık-
tan korkuyorsanız, evlenmeyin!»

İstedığı gibi olmuş, 1901 de Olga Knipper'le evlenmiş. Kendisi bozulan sağlığı yüzünden Yalta'da kalırken, Olga Moskova'da oyunlarını oynuyordu. O zamandır ki beraberliği aramaya başlar Çehov. O sevdiği yalnızlık, kendisine çok acı gelmeye başlıyor artık: «Üç gün hasta oldum.. hasta ve yalnız» (23 Şubat 1901). «Moskova'da seninle birlikte yaşamalıyım, hayata bakmalı, onu görmeliyim (...) İklimizde de büyük bir kusur var, çok geç evlendik.» (1902). Arada «Kiraz Bahçesi»ni yazıyor Çehov (1903) ve 1904'te Olga Madam Ranevskaya'yı oynuyor Sanat Tiyatrosunda. Çehov'un son oyunu olan «Kiraz Bahçesi»nde de öykülerindeki yergisel yan göze çarpıyor.

Kiraz Bahçesi için esinleneceği kaynaklar arasında not defterleri de var. Ve bu N:4 Defterleri'nde: «Bir aşk mektubunda: İşte, cevabınız için bir de pul.» satırları yer alıyor.

Gerçekliğini hiçbir zaman yitirmiyor Çehov. Olga Knipper'e yazdığı 20 Nisan 1904 tarihli mektup: «Soruyorsun, hayat nedir? Havuç nedir, gibi bir soru. Bir havuç, havuçtur ve havuç hakkında başka bir şey bilmeye imkân yoktur.» Bu ve buna benzer cümlelerdeki kesinlik, Çehov'un uzun boylu eleştirilmesine yol açacaktır ilerde. Ölümünden sonra, Topumsal ve siyasal gerçeklerden kopmuş olduğu, uzakta kaldığı ileri sürüldü Çehov'un, Kanımca, Sahalin olsun, yukarıda verdiğim kimi örnekler, düşünceleri ya da görüşleri olsun, bu suçlamaların doğrulanmasını engeller. Öyleyse tarihin akışına mı kendisini uyduramadı Çehov? Son öyküsünde (Nişanlı Kız/1903) o zamana kadar çizmeye alıştığı karakterler yok. Öyküdeki genç kız Nadya, «Üç Kız-kardeş»te olduğu gibi vaktin geçmesini beklemiyor oturup. Aile düzenini, kent-soyulu yaşantısını, herşeyi bırakıp Moskova'ya gidiyor ve yeniden okumaya başlıyor. Son görüntü Nadya'nın yeni bir geleceğe doğru, eski yaşantısından koparak, kararlı bir biçimde yol almakta olduğunu...

«İnsanın üç karış toprağa ihtiyacı vardır yalnızca. İnsanın mı? Hayır, cesedin. İnsanın dünyanın tümüne ihtiyacı var.» (Not Defterleri).

Fakat o, arzuladığı kapsayıcı dünya görüşüne ulaşmadan, 2 temmuz 1904'te bir sağlık gezisi sırasında son nefesini verecektir. Ölüsü bir istirdiye vagonunda dönecektir Moskova'ya. Gorki, karıştıran yazdığı bir mektupta (Temmuz 1904): «...bu istirdiye vagonunu başılayamam. Bu Vagon'da Çehov'u en fazla üzen şeyleri, Rus hayatının bütün bayağılığını, kültür eksikliğini görüyorum.

(...) Cenaze töreninde üç-beş bin kişi vardı, herşeyden söz ediliyor, kahveye ya da arkadaş ziyaretine gitmeye hazırlanıyordu ama, Çehov üzerine tek kelime yoktu! (...)

Şalyapın ağlamaya ve küfretmeye başladı: İşte bu ayakta kim için yaşad, çalıştı ve öğretti!.. dedi.»

Eleştirilere karşı şunu söylemek gerek bugün: Çehov'un yapıtında bir tarih kesiti var, toplumun bir görüntüsü. Anton Pavloviç'e gelince büyük bir çalış-

kanlık, yöntemlilik ve özsaygı vardı kendisinde, 16 yaşındayken kardeşi Mişel'e yazdığı bir mektupta (1876): İnsan kişisel değersizliğini nerede kabul edebilir biliyor musun? Tanrı karşısında, kuskusuz. Akıl, güzellik ve doğa karşısında; ama insanlar karşısında, hayır. İnsanların ortasında, özsaygısının bilincinde olmak gerekir.» Çehov unutmadı bunu,

Nadya'sı da unutmadı, son öyküsünde. Rusya'sı da unutmadı belki, 1904'te ölümünü...

«Eylemleri amaçlar belirler: Önemli bir eylem yalnızca, amacı önemli olan eylemdir.»
A. Pavloviç Çehov
(Not Defterleri)

Amerika'dan

AMERİKADA ORHAN VELİ KİTABI YAYINLANIYOR

Amerikanın bellibaşlı şiir yayınevlerinden **Corinth Books** firması, ünlü Türk şairi **Orhan Veli Kanık**'tan seçme şiirlerin İngilizce çevirilerini kitap hâlinde yayınlamaktadır. Şairin en sevilen eserlerinden biri olan «İstanbul'u Dinliyorum» kitabın adı olarak seçilmiştir. «I am Listening to Istanbul» başlığı altında yakında çıkacak olan kitapta Orhan Veli'den yüz kadar şiirin İngilizceleri yer almaktadır.

Çevirilerin hepsini **Princeton Üniversitesi** ve **New York Üniversitesi** Türk dili, edebiyatı ve tarihi profesörü olan Türk şair, yazar ve çevirmeni **Talât Sait Halman** yapmıştır. Halman, 1969 sonlarında, Amerikada **Fazıl Hüsnü Dağlarca**'dan İngilizceye çevirdiği 114 şiiri de kitap hâlinde yayınlamıştı.

Corinth Yayınevi'nin şairleri arasında, Çağdaş Amerikan şairlerinin en önemlilerinden birçok sima vardır: **Allen Ginsberg, Leroi Jones, Frank O'Hara, Gary Snyder, Philip Whalen, Jack Kerouac, Ted Berrigan, Charles Olson, Barbara Guest, Louis Zukofsky, Rochelle Ovens, Joel Oppenheimer** v.b. Yayınevi, daha önce «İspanya ve Güney Amerika'dan Modern Şiirler» başlıklı bir çeviri antoloji yayınlamıştı. Orhan Veli'nin «İstanbul'u Dinliyorum» adlı eseri, **Corinth Yayınevi**'nin tek bir yabancı şaire hasrettiği ilk kitap olacaktır.

Çevirileri yapan **Talât Sait Halman**, kitaba bir Önsöz de yazarak, Türk şiir tarihinde ve çağdaş Türk estetiğinde Orhan Veli'nin önemini anlatmış ve Orhan Veli'nin 1940'larda öncülüğünü yaptığı yeniliklere benzer gelişmelerin Amerikan şiirinde ancak yirmi yıl sonra — 1960 larda — başladığını belirtmiştir.

Corinth Yayınevi Müdürü Theodore Wilentz, Orhan Veli Kanık vasesi adına şairin kardeşi **Adnan Veli Kanık**'la mukavele imzalamış ve mukavele gereğince ilk ödemeyi yaparak «İstanbul'u Dinliyorum»da yayımlanacak şiirlerin bütün İngilizce yayın haklarını satın almıştır. Kitap gerek kalın ciltli olarak, gerek lüks baskılı, gerek ucuz fiyatla cep kitabı olarak yayımlanacaktır. **Orhan Veli**, bugünkü Amerikan şairlerinden birçoğunun şiir anlayışını ve tekniğini bundan yirmi, yirmi beş yıl önce uygulamış olduğu için, bir sanat öncüsü olarak da ilgi toplamağa başlamaktadır. Orhan Veli'nin yüz kadar seçme şiirinin İngilizce çevirilerini tanınmış kitap desinatörü **Joan Wilentz**'in hazırlayacağı resimli bir ciltte bir araya getirecek olan «İstanbul'u Dinliyorum»un Amerikan şiir çevrelerinde geniş yankılar yapması beklenmektedir.

AMERİKA'DA TALÂT SAİT HALMAN'IN "TÜRK EDEBİYATI" KONUSUNDA KONFERANSI

Amerika'nın tanınmış üniversitelerinden **Indiana Üniversitesi**nde **Talât Sait Halman** «İslamiyet ve Türk Şiiri» konulu bir konferans vermiştir. Halman, Türk şiirinde İslâm kültürünün ve İslâmî temaların etkilerini anlatmış, bu etkilerin dışında Türk şiirinin İslamiyetle doğru-
dan doğruya ilişkili olmayan eserlerini, edebî ve estetik değerlerini, şekil ve muhtevalarını belirtmiştir. Konferansın ağırlık merkezi olarak **Yunus Emre**'yi seçen Halman, Yunus'un İslâm ahlakından ve tasavvuf düşüncesinden yararlanmakla beraber dil, şekil, söyleyiş, hümanizme, toplum hizmeti, haksızlıklara başkaldırış bakımından Türk şiirinin ve kültürünün özelliklerine geniş yer verdiğini anlatmıştır.

Halman'ın verdiği konferansın tam metni, **Yearbook of Comparative Literature** (Mukayeseli Edebiyat Yıllığı) adlı edebiyat dergisinde yayımlanacaktır. Uzun yıllardır çıkmakta olan bu dergi, ilk defa Türk edebiyatıyla ilgili bir araştırma yayınlamış olacaktır.

olan-biten

— Oktay Rifat'ın bu kış başkentte başarıyla oynanan YAGMUR SIKINTISI adlı oyunu almancaya çevrildi, önümüzdeki çagan Avusturya'da sahnelenecek.

— Son derlediği masallar yakında yayımlanacak ozan dostumuz Oğuz Tansel, oğlu Ülkün'ün bayan Mina ile evlilişinin mutluluğu içinde.

— Yitirdiğimiz en yakın değerlerden Orhan Kemal'in mezarını yaptırabilmek için bir «yardım kampanyası» açıldığını duyuran gazetelere, T.E.B. başkanı Ercümenî Behzad Lâv bir «teklîp» göndererek, böylesine olumsuz bir girişimde hiçbir katkıları olmadığını bildirdi. Gerçekten çok ayıp, saygısızca bir işgüzarlıktı o yeltenme Orhan Kemal adına, amsına.

— Değerli, genç öykücülerimizden Afet Muhteremoğlu eşinden ayrıldı, yeni bir mutluluk girişiminin eşliğinde.

— Cumhuriyet gazetesinin kurucusu Yunus NADİ adına her yıl düzenlenen yarışmaların sonuncusu, ulusal kurtuluş savaşımızla ilgili bir senaryoyu konu olarak seçmişti. Güngör Dilmen'le Oktay Arayıcı bölüştüler bu yılki yarışma ödülünü.

— P.E.N. Club'ün bu kezki toplantısı Güney Kore'nin Seul kentindeydi. Konu: Çağdaş Toplumlarda Mizahın Rolü ve Bölge Mizahlarının Karakteristikleri. Bu 37. Kongreye ülkemizden Yaşar Nabi Nayır ile Oktay Akbağ çağrılı idiler.

— Son yapıtlarıyla çaganüstü bir ilgi uyandıran romançımız Kemal Bilbaşar'ın CEMO su Unesco tarafından, yakında Fransa'da yayımlanacak.

MUTLULUK
DOLU
GÜNLER
SİZİN
OLSUN

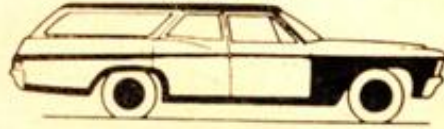

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

Bütün bankacılık hizmetleri için eminliğinde olan Türkiye HALK BANKASI, size daha iyi hizmet edebilmek için servislerini - IBM makineleri ile teçhiz etmiştir. Çalışmalarımızda "Emniyet ve Sürat" parolamızdır.

Güney : 70-3

AMBULANS SERVİSİ
47 77 44

YAKININIZ — YAKINIMIZDIR

Hastalarınıza karşı sizin kadar hassasız.
Dr. Sedat Pınar'ın mesuliyetinde ilk yardım teçhizatlı
ÖZEL AMBULANS'larımız hizmetindedir.

Güney: 80

— Fazıl H. Dağlarca'nın son yapıtı «Vietnam Körü» Kitap Yayınevi'nce yayımlanıyor. Önümüzdeki yıl sahnelenebileceğini de umuyoruz.

— Tomris Uyar'ın ilk öykü betiği Bilgi Yayınları arasında giize çıkacak.

— Cemal Süreyya'nın, PAPIRÜS gibi çok olumlu, etkin bir dergiyi salt Basın - İlan Kurumu'nun yanlış tutumu dolayısıyla kapatmak zorunda kalışı üzücü oldu. Dileriz, yeni bir atılımla, yeni çanaklarla, yepyeni bir PAPIRÜS'ün dinlenme dönemi olsun bu..

— Nevzat Üstün, sayrılığını geçiştirildiğinden bu yana hızlı bir çalışma gücünde; ilk ürünü de önümüzdeki aylarda piyasaya edecek: Adımı şimdilik gizliyor nedense..

— Çağımızın ünlü ve devrimci şairlerinden G. Ungaretti geçenlerde öldü.

Bu çok ilginç sanatçı 82 yaşındaydı; yakalandığı «bronkopolmonit» hastalığını tüm çabalara karşın iyileştiremediler..

— İst. Belediyesi'nin Taksim Şehir Galerisi, övülesi bir kararlar, yazboyu açık kalacak; özellikle toplu sergiler açılacak bu 3 aylık süre içinde. Bunlardan ilkinde Hakkı Karayığitoğlu yontularını, İlhami Demirci ise tablolarını birlikte sergileyecekler. Demirci, alışılmış çoktan aşımış bir resim anlayışının verilerini sürdürürken, Karayığitoğlu'nun yontularındaki özgün gücü ilgili çekiyor.

— TRT yöneticileri çok olumlu bir karar aldı: Sanatsal alanlarda ödülleme. Ülkemizdeki birkaç armağanın bile nasıl yankılar uyandırdığını, tartışmalara yol açtığını düşünürsek, bu girişimin yapıcı sonuçlar sağlayacağı da kolayca umulabilir. Yarışma niteliğindeki bu ödüllemelerden RO-

MAN dalına toplam olarak 40.000, ŞİİR dalına 35.000, ÖYKÜ dalına 34.000, DENEME dalına 25.000 lıra; ayrıca MÜZİK, TİYATRO PLASTİK SANATLAR, BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR, RADYO OYUNLARI.. gibi dallara da çeşitli para ödülleri konmuş. 5 kişiden kurulu «seçici kurullar, her alandaki yapıtları ayrı ayrı değerlendirecek.

— Ozan arkadaşımız Sadık DENİZ'in 37 ve 42 No. lu şiirleriyle de ilgili olarak açılan koğuşurma, yargılama «beraset»le sonuçlanmıştır. O sıralar albay olarak görevli Deniz'e yüklenen suç, As. C. K. nun 148. maddesine giriyor ve 5 yıla değin «hapis» öngörüyordu. Kendisine GÜNEY'den geçmişolsun'lar..

— Yine ozan dostlarımızdan Piyale Gönültaş — Duru'nun geçenlerde bir oğlu dünyaya geldi, adı: SERTAÇ. Sertaç'ın mutlu, başarılı bir yaşam sürdürmesini dilerken, ana - baba DURU'ları da kutlarız.

— Türkiye Sanatçılar Birliği, DEVRİMCİ SANAT BÜLTENİ adıyla bir yayın organı yayımlamaya başladı. Bu «mütevazı» ama gerçek bir devrimdevinin gücü taşıyan «bülten» in temmuz sayısındaki anılmaya değer yazı ve bildirdiler şunlar: Sunuş, Orhan Kemal'in — elyazısıyla - biyografisi, DİSK' in olumlu çabalarını destekleyiş, Mobil'in resim yarışmasına karşıkoyuş, yakında çıkacak toplumsal yayımların duyurusu..

— Arkadaşımız A. Halim UGURLU, güreş federasyonundaki görevi nedeniyle Kanada'ya gitti. Güreş yarışmaları dışındaki izlenimlerini Güney'de yazacak.

— Ozan İlkân SAN, fotoğrafı ve ödüllü bir ŞİİR ANTOLOJISI hazırlıyor. Katılmak isteyenler (İlkân San, Necatibey Cad. 22/15 Yenişehir/Ankara) adresinden bilgi alabilirler.

**Hayatınızın
her devresinde
huzur
ve güven**

İçinde
olabilmeniz için...

tasarruflarınızı

AKBANK ta
toplayınız.

Güney : 76

FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ

Filiz

ÇAYI

TEKEL

ÜSTÜN VAŞFLI ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŞTIR.

Güney : 77

Basın :

bütün
tasarruflarınız
için.

HER YERDE HER ZAMAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI

Güney : 78

Basın : 60101 - A. 20130

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞU : 1946

Sermayesi ve ihtiyatları yekünü :

50.000.000. — İhra

YURT İÇİNDE 138 ŞUBE

TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYE
ve FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU
APARTMAN DAİRELERİ VE ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ

GARANTİ BANKASI

Güney : 79

güney güney güney güney güney güney

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni : ATIF ÖZBİLEN — Yazışma ve Posta Havalesi : Atif Özbilen, P.K. 1353 İstanbul — Ebusuut
Cad. Erdoğan Sok. No 6/8 Sirkeci. Tel. : 26 26 85 — Akbank Beşiktaş Şb. Hesap No. 22787 — Dizgi : Yeni Gür Matbaası,
Tel: 26 64 84; Baskı: Haşmet Basımevi — Abone: Yıllık 30, altı aylık 15 TL.